

Ròmri **Mbede ká Pol daa ha nzo** **mbika lawri ká Ròm**

Bay ká se tul feri ká do bil mbede ni key

Pol daa mbede key na ha nzo mbika lawri ká bil ngerewu luye ká Ròm. Ka daa ha ri bay ha ri láake Bay Kere ká'a ka-káake báy kom ká'a waa bay vaa kóko ri.

Titire dekre le, Pol baa bay ká di mii, nzo bri ká i ba Ziḅ, báy bari ká i ba Ziḅ ya na, i ba nzoḅ feyaari riw bele. Roḅay, faa ká bay ha ri Ngerewuru náake bay ká tul-ri báy faa daa bol kusol na tiya. Roo le, Ngerewuru na daa law kere, a naa bay ká tul nzo bri ká i daa law-ri bo tul Zezu. Feke ku na daa ha nzo bri vi ba nzoḅ fieri. Báy faa Tem Law Pie ká i doke na daa ha nzo bri kawke dekeke ndaw, í báke nzoḅ háw yum ká tul feya ndaw pi. A bari Ziḅri ká i tuḅ Krisi ngeren na hoy kara, i maa ví ba nzoḅ fieri ndaw, roo le, do nun ha ri suo kér bay bari, í daa lawri bo tul Zezu na ndaw ro!

Ndeke di sidike na, Pol fere ri fe ká maa báy simsed nzoḅ mbika lawri: simsed ká sakra ki ndaw, ká pol nzoḅ rewpuori ndaw, roo ziḅ nzoḅri riw bele ndaw pi. Bay ká siḅ tul bayri ká zad ni key na ba hii Ngerewuru ndaw, baw ku-ori ndaw pi. Oro bie bay ká bil mbede key na ba soko ká Pol ki suò-ε hii ha nzoḅ mbika law haneri ká Ròm; roḅay, ka daa riḅ dika bo tul Ngerewuru.

Máa bayri ká dɔ bil-e

Nzobri riw bele se síe zín pam: 1.1–3.20

Dáa law ɔo tul Zezu Kriɔi ɓa faa zín pam: 3.21–4.25

Ví ɓa nzob fieri ká ɓil Kriɔi: 5–8

Fe ká Ngerewuru leke bay tul leɗ Izarayelri: 9–11

Nzaa ɓoko ká se tul simseɗ nzob mbika lawri: 12–15

Waa bay varu Pol ɓáy soko ɓeri: 16

Soko ká Pol hii ha ri

¹ Bi Pol ká mĩ ɓa koy peɗ Zezu *Kriɔi, mĩ ɗaa mbede key na ha ri. Bi na, Ngerewuru ɗi mĩ ha mĩ ɓa nzob ndáy nzaapeɗ ɓe, a náa mĩ ɗo ɓoɗ bay haɓa mĩ ka-káa Bay Kere ɓe. ² Ba Bay Kereke ká'a waa piɗ lew hoy ɗo ɓil mbede ɓe ɓáy faa nzob yaɓa bayri saa nzi-ε. ³ Bayke ku na ka ɓaa se tul Vi-e, Ngerembay naari Zezu Kriɔi. Munu ká Vi-e ví ya sùo zín nzob na, i mboɓ ni ká saw kaɓi Mbay *David. ⁴ Roo le, ɓáy faa Tem Law Pie ká taɓ kaɗaɓ na, Ngerewuru ɗaa ni kaw ɓa Vi-e ɓáy hurusuo luye, ɓáy nam ká'a tinake ni saa sakra nzob huɗeri. ⁵ ɓáy faa ɓe Zezu na, Ngerewuru ɗáake law kere zín mĩ ha mĩ ɓáke nzob ndáy nzaapeɗ, mí ka-káa Bay Kere ha saw nzobri ɓoɗ ɓoɗ riw bele bay haɓa ri ɗaa law-ri ɓo tul Zezu í ɗáake vu mboɓ ɓo tul-e ha ni ka ɗo ɓa fe riɓ ɗika ɓe. ⁶ Baari kara ì ɗo sakra nzob niri key ndaw, ɓaari ká Ròm ká Ngerewuru ɗi ri ha ri ɓa taa Zezu Kriɔi na. ⁷ Be ze, ɓaari nzob mbika lawri riw bele ká ì kaw Ròm, ká Ngerewuru ko ri ɓa nzob nun-ε, a ɗi

rì ha rì dɔ boɔf ba taa be na, mĩ dfaa mbede ni key ha rì. Ndadɔ bay haɲa law huoke báy dɛkɛkɛ Bãa naari Nɣerewuru báy Nɣerembay Zezu Krisi ka sáɔ zinj rì.

Pol dfaa kɔn kókɔ nzob mbika lawri ká Ròm

⁸ Pola dɛkre ɛ, mĩ dfaa taambol ha Nɣerewuru bi báy faa Zezu *Krisi bay tul-rì riw bele, bay ji ɛ, zadri riw bele ká tusiri key na, i lo soro bay mbika law baarì ká dɛ. ⁹ Bi na, mĩ dfaa nzaa bay kere baɲguɔ kpadara bay tul-rì. Nɣerewuru ká mĩ dfaa ped ha ni báy bil law-i riw bele, a mí ka-káa Bay Kere Vi-e na, ka ba nzob bay nasi bi. ¹⁰ Ká bil nzaa bay kere biri baɲguɔ na, mĩ kod ni bay haɲa bo, zadka dɔ báy faa law hiiya be ɛ, ka pón faa ha mĩ bo, be ni key na mi se mí vãa kɔ rì ro. ¹¹ Tusueke ɛ, kɔn kókɔ rì dfaa mĩ ngji bamba, bay haɲa mĩ ha rì fe ini ká Tem Law Pie ha mĩ na, ha rì ngónke ká bil mbika law. ¹² Ba be nu ku hoy ya, roo ɛ, bay haɲa naari riw bele na, náa sóri kɛ: bi na, mĩ zinj hurusuo báy faa mbika law baarì, a baarì kara ì zinj hurusuo báy faa mbika law bi.

¹³ Yɔ-iri, mĩ hii bay haɲa rì kɔ, mĩ waa faa bal ngji bamba bay séke luo-rì, roo ɛ, kpuru tii timbede key kara, fe kàka mĩ báy. Ped káa Bay Kere ká mĩ kaa na, mĩ hii bay haɲa lereke ka dɔ dɛ ká sakra baarì munu ká saw nzob hawri dɔke. ¹⁴ I kɔ, ba ped ká dɔ bay tul-i bay haɲa mĩ se luo nzobri riw bele: nzob fe kókɔri báy nzobri ká i kɔ fe ya ndaw, nzob fe kókɔ luyeri báy nzobri ká i kɔ fe ya tuk tuk ndaw pi. ¹⁵ Sawke mini ze, kɔn séke luo-rì bay vãa ka-káa Bay Kere ha rì

ká Ròm na kara d́áa m̀i lok lok. ¹⁶ Tusueke ɛ, ḱaa Bay Kere ḱa m̀i kaa na, sahoj ndjii mini kara ɛ m̀i ḱa d́i ya, bay jii ɛ, ba h́urusuo Ngerewuru ḱa bay yaanake nzobri riw bele ḱa i d́aa law-ri bo tul Zezu. Pola d́ekre ɛ, do bay tul Zibri, roo bay tul nzobri ḱa i ba Zib ya na báy. ¹⁷ Bay Kere key na kie faa ḱa Ngerewuru naa bay ḱa tul nzob h́a ni do báy zadɛ nzedem ḱa nun-ɛ. Ba fe ḱa do báy faa d́aa law bo tul Zezu Krisi ḱi hoy, munu ḱa i d́aa bayke do bil mbede Ngerewuru mii: «Nzob ḱa do báy zadɛ nzedem ḱa nun Ngerewuru báy faa law-ɛ ḱa'a d́aa bo tul-e na, a ḱaw báy kumnun*.»

Bay ḱa mgba tul nzobri

¹⁸ Tusueke ɛ, Ngerewuru kie here be ḱa uru saa nulue a do tul feyari báy fe kaayari riw bele ḱa nzobri daa na, bay jii ɛ, bay fe d́aa kaaya bari ku na ze i híyenke faa tuuka tusue bay na. ¹⁹ Here Ngerewuru do tul-ri, bay jii ɛ, faa ḱa maa haɲa ri tuuke ni na do ta-taɲ. Ngerewuru ḱi s̀o-ɛ kie ri faake. ²⁰ Ba d́je lew ḱa'a d́aa tusiri na, ze nzob ko ni báy nun ya hoy kara, feri ḱa'a d́aa na kie ni ta-taɲ: kie h́urusuo-ɛ ḱa do banɲo, roo a kie ba be ḱi huɔ-ɛ hoy ze ka ba Ngerewuru. Be ze, nzobri ḱa i ko feri ḱa'a d́aa na ko roo, í tuu ni ya ɛ, faa yám s̀o-ri tiya. ²¹ Ze i tuu na Ngerewuru tuu hoy kara, i d́aa mbay bo tul-e ya ndaw, a taambol ḱa ba fe d́aa h́a ni na hoy kara, i d́aa ya ndaw. Mbii bay b́aa bari na vi ba fe

---

* **1:17** 1.17 Abakuk 2.4.

ká gɔr hɔy, a nun nzem ká tiya na, ɔaa ha law-ri ɔo tidi. ²² I ɔi sùo-ri ba nzob nun nzemri, a roo le, i ba kòkòri. ²³ Riŋ ɔika ká ndaɔ bay ɔaa bo tul Ngerewuru Nzob Hu-Hud Ya na, i pɔŋ a í ɔaa bo tul feri ká i ɔaa riŋ feri ká ti ɔoko banɔuo ya: nduyri, mase nayri ká bal-ri niŋ niŋ, mase feri ká i koro siri báy nzaa law-ri kara ndaw pi. ²⁴ Saŋke mini ze, Ngerewuru náake nduo-ε ká tul-ri ha ri ɔaa fe ɔmri munu ká kɔnke ɔo bil law-ri, í ɔáake fe ɔaa sahoi ká sakra kɔ. ²⁵ Tusue bay ká se tul Ngerewuru na, i pɔŋ í suo báy bay baylu. I kof feri ká Ngerewuru ɔaa í ɔaa peɔ ha ri, a í pɔŋ Nzob ɔaa Feri Riw Bele, be ká ndaɔ bay písi ni banɔuo na. Amem! ²⁶ Saŋke mini ze, Ngerewuru náake nduo-ε ká tul-ri ha ri ɔaa fe ɔaa sahoi ká kɔnke ɔaa ri na: máy bari ɔaa fe ká ɔo nun ɔaa ya. I pɔŋ naaŋa ziŋ waa bari, a í ferε í naa ziŋ kɔ. ²⁷ Waŋari kara i ɔaa faa mbɔw munu ndaw. Kɔn naaŋa ziŋ kɔ ze mɔba law-ri ngirivbil ha ri pɔŋ naaŋa ziŋ máy bari. Bari na, i ɔaa fe ɔaa sahoi ká sakra kɔ, a í ziŋke fe tunduo ká maa báy fe ɔaa kaaya bari na. ²⁸ Faa tuuka Ngerewuru ká i kɔ ba fe ya na, ɔaa ha Ngerewuru naa nduo-ε ká tul-ri ha ri ɔaa fe ɔaa bala, a í ɔaa fe ká maa bay ɔaa ya. ²⁹ Fe kaayari báy fe ɔaa gaŋri boɔ boɔ riw bele na mbaa law-ri: taka kɔn fe ndaw, law mɔbɔɔ ndaw, kóko nun fe ndaw, ika hud ndaw, ɔaa roɔi ndaw, ɔaa law ndaw, taka mɔbáy bapibi ndaw, roo raŋa kɔ ndaw. ³⁰ I ba nzob báa bay kaaya se tul nzob ndaw, nzob tul ngani Ngerewuru ndaw, nzob ngákla bayri ndaw, nzob siika sùo-ri ndaw,

nzob ndáka giriri ndaw, nzob nzaa bayri ndaw, rɔɔ, í ba nzob t̃ji fe ká tul nzob mbónri ri kara ndaw pi. ³¹ I ba nzobri ká i ɔo taŋ nun nzem ndaw, nzob bay mgba mbii yari ndaw, rɔɔ í ba nzob law ɲɔɔɲori báy nzob kóko nun síe nzob yari ndaw pi. ³² Nzobkeri ku na, i ko faa ká Ngerewuru a kúnke sal bay ká tul fe niri key na ta-taŋ: nzobri ká i ɔaa fe mini na, i maa bay zín hud. Ze munu hoy kara, i ɔaa nun-ri ba pola pola. Rɔbay, zadka i ko nzob k̃iri ɔo ɔaa fe niri na key ɛ, i hii bayke zín ri ndaw.

2

Kún sal bay Ngerewuru ɔo báy zadɛ

¹ Bo ká mù ɔaa bay bo tul k̃-ɔri na w̃aa, mù ba ve ɛ? Zadka mù ɔaa bay bo tul k̃-ɔri, rɔɔ mú ɔaa feke faa mb̃iw munu ká bari na ndaw ɛ, bo k̃i s̃u-o ze mù ɔaa bay bo tul-a zu. Ká pol Ngerewuru na faa yám s̃u-o tiya. ² Náa kóri ndaw mii, Ngerewuru ká ɔaa bay bo tul nzob fe ɔaa munuri ku na, ka ɔaa báy zadɛ. ³ Bo ká mù ɔaa bay bo tul nzob fe ɔaa munuri, rɔɔ mú ỹi mú ɔaa faa mb̃iw munu ká bari ndaw na w̃aa, mù ko ku ɛ, bay Ngerewuru ti mgbaka tul-a ya zu ɛ? ⁴ Mase mù ker mú baa mii, fe ɔaa bo key na Ngerewuru a ndáke buma zín mù k̃i hoy bay tul law kere be na ɛ woo? Bawda law kere be, báy íki law be, báy law-ɛ ká f̃aa ni ba vaa ya na w̃aa, mù ko ba fe ká nun-a ya k̃i hoy ɛ? Law kere Ngerewuru ká'a ɔaa h̃a mù ỹi mú suo k̃er bay bo na w̃aa, mù ko munu ya hoy

le woo? ⁵ Báy faa law ɲoɲo bo ká mù hii bay súoke kér bay bo ya na, be ze mù mbúke bawda here Ɗgerewuru do tul-a, báy nam ká'a kíeke here be, báy kún sal bay be ká do báy zaɗe na. ⁶ Bil namke ku na, nzob haa haa le, Ɗgerewuru a púo ni fe ká maa báy ped' daa beri: ⁷ bari ká i gedɛ tul fe daa kereri baɲɔ, í nzáake faa bay haɲa Ɗgerewuru ka daa riɲ dika bo tul-ri ndaw, ka daa mbay bo tul-ri ndaw, roo a ha ri ba nzob hu-huɗ yari ndaw na ze, ká'a haɲa ri káw báy kumnun ká do baɲɔ na. ⁸ Roo le, bari ká i tji ká tul Ɗgerewuru, í tuɲ tusue bay, a í se fal fe daa kaayari baɲɔ na, Ɗgerewuru a kɛ ri law fãa be báy here be ká tul-ri mbiki mbiki. ⁹ Namke ku na, kóko síe báy doko bil huɗ a doko tul nzobri riw bele ká i ba nzob fe daa gaɲri. Do bay tul Zibri pola dekre, roo bay tul nzobri ká i ba Zib ya na báy. ¹⁰ A roo le, nzobri riw bele ká i ba nzob fe daa kereri na, Ɗgerewuru a haɲa ri riɲ dika ndaw, a daa mbay bo tul-ri ndaw, roo a ha ri dekeke ndaw pi. Ka'a daa ziɲ bari Zibri pola dekre, roo bay tul bari ká i ba Zib ya na báy, ¹¹ bay ji le, Ɗgerewuru naa nun nzob mbɔw ya.

¹² Nzobri riw bele ká i daa feyaa taɲ kóko *bol kusol *Moyze na, i zɲɲ bíe báy faa bol kusol na ya. A nzobri riw bele ká i ko bol kusol na ko, roo í daa feyaa na, Ɗgerewuru a daa bay bo tul-ri báy faa bol kusol na ku. ¹³ I ko, ba nzobri ká i laa bol kusol na ba láake hoɲ ze, Ɗgerewuru naa bay ká tul-ri a ko ri ba nzobri ká i do báy zaɗe nzedem ká nun-e ya, roo le, ba bari huo-ri ká i daa fe ká bol kusol hii na ze, ka ko ri ba nzobri

ká i dɔ́ báy zadɛ nzedɛm ká nun-ɛ. ¹⁴ Nzobri ká i ba Zib ya, ká i kɔ́ bol kusol Moyze ya na, zadka bari kɔ́ i dɔ́a fe ká bol kusolke hii báy law-ri ɛ, fe dɔ́a bari kie mii, fe ká bol kusol hii bayke na i kɔ́ báy tul-ri. ¹⁵ Zadka i dɔ́a munu ɛ, fe dɔ́a bari kie mii, fe ká bol kusol hii na, Ngerewuru dɔ́a dɔ́ bil law-ri ro. Ká bil wɔ́ra law-ri na kie bay nasike ndaw, a kɛ́r bay bari kara, hanɛ ɛ kie ri mii, fe dɔ́a bari dɔ́ báy zadɛ, a hanɛ laa ɛ kie ri mii, fe dɔ́a bari dɔ́ báy zadɛ ya. ¹⁶ Be ze ba fe ká'a tɔ́i báy nam ká Ngerewuru a kún sal bay báy faa Zezu *Krisi zuo tul feri riw bele ká muu bil law nzobri. Ba bay ká dɔ́ bil káa Bay Kere ká m̀i kaa na.

Zibri kara bay mgba tul-ri

¹⁷ Bo ká mù ba Zib, ká mú dɔ́a law-a bo tul *bol kusol *Moyze, a mú nda giri sùo-ɔ́ bay tul Ngerewuru bo; ¹⁸ bo ká mù ba nzob kókɔ́ law hiiya Ngerewuru, a bol kusol na kara kie mù fe kere ká bay hanɔ́ mù kelɛ; ¹⁹ bo ká mù kɔ́ sùo-ɔ́ ba nzob ndáka faa pol rawri, a mú kɔ́ sùo-ɔ́ ba zad tana bay tul nzobri ká i dɔ́ bil suɔ́ tilo; ²⁰ bo na nzobri ká i kɔ́ fe ya tuk tuk na, mù kɔ́ sùo-ɔ́ ba nzob fére ri fe, a nzobri ká i dɔ́ munu ba ledri báy na, mù kɔ́ sùo-ɔ́ ba nzob fére ri fe, bay ɔ́i ɛ, báy faa bol kusol Ngerewuru na, mù baa mii mù kɔ́ feri riw bele báy zadɛ ndaw, a mú kɔ́ tusue bay ndaw pi: ²¹ Nda-ndad! Roo ɛ, bo ká mù fere nzob hawri fe na, dɔ́a mina ndaw rɔ́ɔ́ mù fere sùo-ɔ́ fe ya ɛ? Bo ká mù baa mii, nzob ka ri-riiba ya na wɔ́a, dɔ́a mina ndaw rɔ́ɔ́ mù ỳi mú ri-riiba na ɛ? ²² Bo ká mù baa mii, nzob dɔ́a nun pie ya

na waa, daa mina ndaw roo mù yïi mú daa nun pie na báy le? Bo ká mù ìm wuru feri na waa, daa mina ndaw roo, mù rii bil hul kani bari, a mú fãa fekeri ká dī robay le woo? ²³ Mù nda giri sùo-ɔ bay tul bol kusol Ngerewuru ká mù dōke, roo le, mù bie riŋ-ε bay ìi le, mù daa vu mbom bo dī ya, ²⁴ munu ká i daa dō bil mbede be mii: «Bay tul fe dāa kaaya baarī Zibri na ze, nzobri ká i ba Zib ya na i ṭirike Ngerewuru*.»

²⁵ Bo ká mù ba Zib, ká mù kuŋ ŋgori bay ḳeke sùo-ɔ ba taa Ngerewuru na, zadka mù daa vu mbom bo tul bol kusol Moyze na le, ŋgori bo na ba fe tusue ḳi. Roo le, zadka mù daa vu mbom bo dī ya le, dō munu ba fe ká mù kuŋ ŋgori ya báy. ²⁶ A zadka nzob kuŋ ŋgori ya, roo a daa fe ká bol kusol hii bayke na le, Ngerewuru a kóko ni ba nzob ká kuŋ ŋgori na ndaw zu ya le woo? ²⁷ Nzob ká daa fe ká bol kusol hii bayke báy zadε taŋ *kúŋ ŋgori na, fe dāa kere nzobke ku na ze a dāa bay bo tul-a, bo ká mù dō báy bol kusol ndaw, mú kuŋ ŋgori ndaw, roo le, mù daa vu mbom bo dī ya na. ²⁸ I kɔ, Zib taa tusueke na, bay tul naysuo-ε ká kele key hoy ya, a ŋgori taa tusueke kara, ba hay ká dō naysuo ká kele key ya ndaw. ²⁹ Roo le, Zib taa tusueke na, ba be ká Ngerewuru fere bil law-ε, a ŋgori taa tusueke na ba taa hay ká Tem Ngerewuru daa dō bil law nzob, bo ba hay ká i daa dō naysuo ká kele munu ká bol kusol baa bayke na ya. Ḳiri Zib ká mini key na, Ngerewuru ze pisi ni bo, ba nzob ya.

* **2:24** 2.24 Ezay 52.5; Ezekiyel 36.22.

3

¹ Zadfka dɔ munu na wɔa, ká bay bá Zib na ndadike ba ji kɛ zu lɛ? Kúnŋ ŋgori na wɔa, kereke ba ji kɛ lɛ? ² Ndadikeri na dɔ ŋgɪ-ŋgɪ, bay ji lɛ, polá dɛkre lɛ, ba bari Zibri na ze Ngerewuru pɔŋ bay be zuɔ nduo-ri. ³ Zib haneri dɔ tul bay bari báy zadɛ ya ba tusue kɛ. A ku na wɔa, bay tul fe d́aa bari ká munu ku na ze, Ngerewuru a dɔke tul bay be na mbáa ro lɛ? ⁴ Ũ-uu, munu ya! Ze nzobri riw bele i ba nzob kúdf bay hoy kara, Ngerewuru d́aa fe maa báy tusue bay, munu ká i d́aa dɔ bil mbede be mii:

«Bo Ngerewuru, ndad bay hanja nzobri kɔ mù
ba nzob
ká bay báa bo dɔ báy zadɛ.
Ze nzob d́aa bay bo tul-a hoy kara, mù tɛi bil-e
yoroŋ*.»

⁵ Zadfka fe d́aa kaaya naari na d́aa ha nzobri kɔ mii, Ngerewuru d́aa fe báy zadɛ na wɔa, náa báari mina ro lɛ? Ngerewuru ká ha náa kóri seke fe bay tul fe kaaya naari na wɔa, ka d́aa fe báy zadɛ ya zu lɛ? (Be ni key na, mɛ baa sim bay báa nzobri ro.) ⁶ Fe d́aa be dɔ báy zadɛ. Zadfka Ngerewuru ba nzob ká fe d́aa be dɔ báy zadɛ ya lɛ, ka'a máa bay kún sal bay zuɔ tul nzobri ká tusiri key ya. ⁷ Kɔ ya lɛ, nzob haneri báa ha mɛ mii: «Zadfka kúdf bay buru ze d́aa ha nzobri kóke sùo bay Ngerewuru na *taŋ kad kad, a kɛke riŋ d́ika be ndaw na wɔa, bay ji ndaw roɔ, bay mgba tul buru munu ká nzob feyaari báy lɛ woo?» ⁸ A wɔa, bay ji ndaw roɔ náa baarɪ mii, náa d́ari fe

* 3:4 3.4 Simri 51.6.

ndaya ɓo ha fe kere na ka tji a se ba pola pola ya
 ɛ, munu ka nzoɓ haɓeri kuɗke bay zuo nzaa-i
 mii, ba bi ze mi ka-kaa bayri na munu ku! Bay
 ka mgba tul nzoɓkeri ku na do bay zaɗe.

Nzobri riw bele i ba nzoɓ fe daa ya

⁹ A munu ku waa, naa baari mina ro ɛ? Naari
 Zibri na waa, naa mbari tul nzoɓ haɓri na mba
 ro ɛ woo? U-uu munu ya! Mi baa ha ri ro mii:
 Zibri, bay saw nzoɓ kiri hoy kara, bari riw bele
 na i do bil feyaa, ¹⁰ munu ka i daa do bil mbede
 Ngerewuru mii:

«Nzoɓ ka do bay zaɗe ka nun Ngerewuru na,
 tiya;
 mbjw kara tiya.

¹¹ Nzoɓ nun nzeɓ, tiya ndaw.

Nzoɓ ka nzaa Ngerewuru nzaa kara, mbjw tiya
 ndaw.

¹² Nzobri riw bele fere fal-ri ha Ngerewuru,
 i wuru faa i zekre ki kperke kperke.

Nzoɓ ka daa fe kere na, tiya;
 mbjw kara tiya†.

¹³ Kusol bay baa bari tji ndud ndud
 munu ka luɔ tupal ka do hoy nduo.

Nzaa rim-ri do ba nzaa rim ula nzoɓ‡;
 bay ka tji ka nzaa-ri na kara
 do munu ba pom soy§.

¹⁴ I ba nzobri ka nzaa-ri zoɗ bak bak ba nzaa
 fadi.*

¹⁵ I nduo kiyaw kiyaw bay daa sim nzoɓ zuo siri.

† **3:12** 3.12 Simri 14.1-3; 53.2-4; Ezekiyel 7.20. ‡ **3:13** 3.13 Simri
 5.10. § **3:13** 3.13 Simri 140.4. * **3:14** 3.14 Simri 10.7.

16 Zadfri riw bele ká i kal dī na,
i biε feri í daa h̄a nzobri kɔ sεkε fe.

17 Káw báy kere dεkεkε na, i kɔ faake ya†.

18 H̄iε Ngerewuru ndji kara ti bil law-ri ya‡.»

19 Náa kóri mii, feri riw bele ká *bol kusol baa bayke na, baa h̄a bari Zifri ká i dɔ bil bol kusolke na, bay haŋa nzob mbjw ká'a máa áa nzi-ε a baa bay bay yámke sùo-ε yam na tiya, a nzobri riw bele ká tusiri key na i kɔ sùo-ri ba nzobri ká bay mgba tul-ri ká pol Ngerewuru. 20 Tusuke le, nzob ká'a máa haŋa Ngerewuru naa bay ká tul-e a kɔ ni ba nzob ká dɔ báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa d́aa bol kusol na, mbjw tiya, bay ji le, ped d́aa bol kusol na kie nzob h̄a ni kɔ mii, ka d́aa feyaa.

21 A roo le, timbedε key na, Ngerewuru kie naari faa ká'a náake bay ká tul nzob h̄a ni dɔ báy zadε nzedεm ká nun-ε. Ka d́aa feke na báy faa d́aa bol kusol ya; ba fe ká *mbedε bol kusol báy mbedε nzob yaŋa bayri saa nzi-ε baa nasi bayke pola. 22 Ngerewuru naa bay ká tul nzobri ha ri dɔ báy zadε nzedεm ká nun-ε bay law-ri ká i daa bo tul Zezu *Krisi. Ka d́aa feke ku na dɔ bay tul nzobri riw bele ká i daa law-ri bo tul-e. Ze i ba na Zif, mase Zif ya h̄oy kara, náa nun k̄i tiya, bay ji le, 23 nzobri riw bele d́aa feyaa a í rókoke riŋ d́ika Ngerewuru. 24 Roo le, Ngerewuru d́aa law kere zij ri a naa bay ká tul-ri h̄oy h̄oy ha ri dɔ báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa Zezu Krisi ká tina ri saa bil koy feyaa. 25-26 Ba be na k̄i ze, Ngerewuru h̄a ni dɔ ba vuy *fe poy, h̄a sim be

† 3:17 3.17 Ezay 59.7-8. ‡ 3:18 3.18 Simri 3.2.

puo mbol feyaa nzobri, bay haɲa bo báy faa hud be na, ka ndáke buma zinj nzobri ká i daa law-ri bo tul Zezu Krisi. Be mini ze, Ngerewuru kíeke sùo-ε ba nzob ká do báy zadε nzedεm. Pola na, ka iki law-ε ká tul nzobri ká i daa feyaa. Roo le, timbedε key ká báy faa hud Krisi na, ka naa bay feyaa ká tul nzobri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε. Be ze, ka kíeke sùo-ε ba nzob ká do báy zadε nzedεm ndaw, a ba nzob náa bay ká tul nzobri ká i daa law-ri bo tul Zezu Krisi ndaw.

²⁷ A ku na waa, faa ndáka giri sùo nzobri na do haɲa báy le woo? Faake mbjw tiya, bay ji le, haɲa bay naa ká tul nzob ha Ngerewuru ko ni ba nzob ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε na, do báy faa mbika law bo, báy faa daa vu mbom bo tul bol kusol ya. ²⁸ I ko, naari na, náa kóri ta-taɲ mii: Ngerewuru naa bay ká tul nzob ha ni bo báy zadε nzedεm ká nun-ε bay law-ε ká'a daa bo tul Zezu Krisi bo, bay vu mbom ká'a daa bo tul bol kusol na ya. ²⁹ I ker í ko ku na waa, Ngerewuru na ba Ngerewuru Zibri kɪ huori hoy le woo? Waa, ka ba Ngerewuru saw nzob kɪri ndaw ya le? Ba tusue kɪ, ka ba Ngerewuru saw nzob kɪri ndaw, ³⁰ bay ji le, Ngerewuru na mbjw hoy. Ba be kɪ ze ka naa bay ká tul Zibri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa mbika law bari; ba be na ndaw ze ka naa bay ká tul saw nzob kɪri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε báy faa mbika law bari. ³¹ Waa, náa búmrari ndadi bol kusol na báy faa daa law bo tul Zezu Krisi ro na le? U-uu munu ya! Roo le, naari na, náa kíeri tusue ndadi bol kusol na.

4

Mbika law Abaraham

¹ I kër se tul bulu naari *Abaraham na í kò. Waa, fe ji ze Ngerewuru daa bay tul-e le? ² Zadka ped daa kere Abaraham na daa ha Ngerewuru kóke ni ba nzoɓ ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε na le, ka'a máa ndáka giri sùo-ε ká di. Roo le, ka maa daa munu ká pol Ngerewuru ya, bay ji le, ³ mbede Ngerewuru baa ta-taη mii: «Abaraham na daa law-ε bo tul Ngerewuru, be ze Ngerewuru kiike fal mbika law be, a kóke ni ba nzoɓ ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε*.» ⁴ I kò, nzoɓ ká daa ped na, a yaana lari ped be. Larike ku na do ba fe haηa ká hoy hoy ya; ba fe ká do bay tul nzoɓ pedke. ⁵ Roo le, nzoɓ ká daa law-ε bo tul ped daa be ya, roo a daa law-ε bo tul Ngerewuru ká nda buma zinj nzoɓ feyaa le, Ngerewuru kii fal mbika law be, a naa bay ká tul-e a kóke ni ba nzoɓ ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε. ⁶ Be mini ze, Mbay *David baa bay suoriya nzoɓ ká Ngerewuru kò ni ba nzoɓ ká do báy zadε nzedεm ká nun-ε taη kiiηa fal ped daa beri. Ka daa do bil mbede mii:

⁷ «Nzoɓri ká Ngerewuru nda buma zinj ri ká tul
fe daa kaaya bari,
a bumra feyaa bari na,
suoriya ba taa bari.

⁸ Nzoɓ ká Ngerewuru kii fal feyaa be ya na,
suoriya ba taa be†.»

* **4:3** 4.3 Tiika saw fe 15.6. † **4:8** 4.8 Simri 32.1-2.

⁹ Suoriyake ku na waa, do bay tul Zibri ka i ba nzob *kunj ngori huo-ri hoy mase, bay tul saw nzobri ka i kunj ngori ya ndaw le? I ker i ko, naa baari timbede key mii: «Ijgerewuru kji fal mbika law Abaraham, a koke ni ba nzob ka do bay zadε nzedεm ka nun-ε.» ¹⁰ Waa, feke ku na kal bay sew ji zu le? Pola doo ndaw roo Abaraham kunj ngori bay mase, ka fal le? Pola doo hoy bo, ka fal ya! ¹¹ Kunj ngori Abaraham na ba fe ka'a daa ka fal law-ε ka'a daa bo tul Ngerewuru bay kieke mii, Ngerewuru ko ni ba nzob ka do bay zadε nzedεm ka nun-ε bay faa mbika law. Be mini ze, ha Abaraham na vike ba ba bari riw bele ka i daa law-ri bo tul Zezu *Krisi, ka Ngerewuru ko ri ba nzobri ka i do bay zadε nzedεm ka nun-ε tan ha ja ri kunj ri ngori. ¹² Ka ba ba nzobri ka i kunj ngori ndaw pi. Ba bari ka i kunj ngori ka naysuo kele key hoy ya, roo le, ba bari ka mbika law bari do munu ka ba naari Abaraham doke pola ndaw roo, i kunj ni ngori bay na.

Ngerewuru waa fe bay tul nzobri ka i daa law-ri bo tul-e

¹³ Tusueke le, Ngerewuru waa zij *Abaraham bay vu bul-eri bay ha ja ri tusiri na ba taa bari. Bay vu mbom ka Abaraham daa bo tul *bol kusol ze Ngerewuru waake bay zij ni ya, roo le, munu ka Abaraham daa law-ε bo tul-e na, be ze ha Ngerewuru waake bay zij ni a koke ni ba nzob ka do bay zadε nzedεm ka nun-ε. ¹⁴ Zadka fe kereri ka Ngerewuru waa na do bay tul nzobri ka i daa vu mbom bo tul bol kusol na le, daa law

bo tul-e na dfo ba fe ka gor hoy; waa bay be na kara, daa fe mbjw ya ndaw pi. ¹⁵ Tusueke le, bol kusol ka nzobri wad na ngakla here Ngerewuru. Roo le, zad ka bol kusol ti di ya na, wad tul bol kusol hoy kara ti di ya ndaw.

¹⁶ Be mini ze, fe ka Ngerewuru waa na, dfo bay tul nzobri ka i daa law-ri bo tul-e, bay hana bo ka ha ri feke na bay law kere be. Fe ka'a waa na dfo bay tul vu bulu Abarahamri riw bele. Do bay tul nzobri ka Ngerewuru ha ri bol kusol na huori hoy ya, roo le, bay tul bari ka i daa law-ri bo tul-e munu ka Abaraham na. Be na ka ba ba naari riw bele, ¹⁷ munu ka Ngerewuru baa dfo bil mbede be mii: «Mi ha mu dfo ba ba saw puo nzobri bod bod ngji bamba tasiri‡.» Abaraham na ba ba naari ka pol Ngerewuru, bay ji le, ka daa law-ε bo tul-e, be ka'a tuma nzoɓ hufuri ha ri kaw bay kumnun ndaw, a fe ka tiya na hoy kara, ka daa ha ni dfo ndaw na. ¹⁸ Bay ka Ngerewuru waa ka nzobri maa bay ker se di mbaa na, Abaraham daa law-ε te di nzokfo. Be ze, ka vi ba ba saw puo nzobri bod bod ngji bamba tasiri munu ka Ngerewuru waa zin ni mii: «Vu bul-ari i ruo bamba» na§. ¹⁹ Be na, ka daa mbiimbam maa isofri munu, a ko suo-ε ba nzoɓ ka fumra uy uy; may be *Saara hoy kara di taw a maa bay mbon nzoɓ mbaa ndaw. Be nu ku hoy kara, Abaraham na dfo tul mbika law be na banquo. ²⁰ Bay ka Ngerewuru waa zin ni na, ka may bay ka di ya ndaw, a mbika law be hoy kara huwo ya, roo le, mbika law be na ha ni hurusuo

‡ 4:17 4.17 Tiika saw fe 17.5. § 4:18 4.18 Tiika saw fe 15.5.

ba pola pola ha ni písike Ngerewuru. ²¹ Ka ko ká bil law-ε ba tusue ki mii, Ngerewuru do báy hurusuo, a maa bay daa fe ká'a waa na. ²² Sawke mini ze, báy faa law-ε ká'a daa bo tul Ngerewuru na, Ngerewuru kóke ni ba nzob ká do báy zaɛ nzedem ká nun-ε. ²³ Robay, bay ká i daa do bil mbede mii: «Ngerewuru kji fal mbika law be, a kóke ni ba nzob ká do báy zaɛ nzedem ká nun-ε» na* do bay tul-e huο-ε hoy ya. ²⁴ Bayke ku na, do bay tul naari ndaw, naari ká Ngerewuru a náa bay ká tul naari ha náa dori báy zaɛ nzedem ká nun-ε. Ba naari ká náa daari law naari bo tul be ká'a tina Ngerembay naari Zezu saa sakra nzob huferi na. ²⁵ Ka poη ni ha hud bay tul feyaa naari, a tina ni saa sakra nzob huferi ha ni kaw báy kumnun, bay haηa bo náa bári nzobri ká bay ti tul naari ya, a náa dori báy zaɛ nzedem ká nun-ε.

5

Náa zúori zih Ngerewuru báy faa Zezu Krisi

¹ Be ze, munu ká Ngerewuru naa bay ká tul naari ha náa dori báy zaɛ nzedem ká nun-ε báy faa mbika law na, dekeke do sakra naari báy Ngerewuru bay tul fe ká Ngerembay naari Zezu *Krisi daa na. ² Báy faa be ká náa daari law naari bo tul-e na, náa dori báy faa káw bil bawda law kere Ngerewuru na badak timbede key. Fe ká ha naari suoriya na, ba daa law nzokdo bo tul riη dika ká Ngerewuru a haηa naari. ³ Ba be nu ku hoy ya, naari na, ká bil kóko seke fe hoy kara,

* 4:23 4.23 Tiika saw fe 15.6.

náa dáari suoriya, bay ji le, náa kóri ndaw, kóko seke fe na daa ha náa ikikeri law naari ba pola pola. ⁴ Iki lawke ku na, daa ha náa sũkeri law naari ká tul fe ká tji tul naari, a sũu law ká tul fe ká tji tul naari na, so naari ká tul fe ká náa dáari law naari te di nzokdo na. ⁵ Fe ká náa dáari law naari te di nzokdo na, law naari ti sãa ká di ya, bay ji le, báy faa Tem Law Pie ká Ngerewuru ha naari na, ka daa ha bawda law ini be mbaa law naari gbay gbay.

⁶ Ba tusue, zadka hurusuo naari tiya dek dek na, Kri si ví hu bay tul nzob fe daa yaari báy nam ká Ngerewuru ki tuu. ⁷ I ko, do ngon bamba tasiri bay hana nzob ya hud ká tul nzob fe daa báy zadé a hu. Ko ya le, nzob hane a yaana hud ká tul nzob law kere a hu. ⁸ Roo le, fe ká kie naari bawda law ini Ngerewuru na ze do key: zadka náa bári nzob feya ko bay na, Kri si ví hu bay tul naari. ⁹ Báy faa hud be na, bay naa ká tul naari ká pol Ngerewuru timbede key, wa, bod báy roo maa bay here Ngerewuru ze ka ti yaana naari ká di ya le woo? ¹⁰ Pola lew ká náa bári nzob tul ngani Ngerewuru báy na, ka daa ha náa zuori ziji ni báy faa hud Vi-e. A munu ku na wa, bod báy roo, timbede ká náa zuori ziji ni ro key le, ka ti yaana naari báy faa Vi-e ká kaw báy kumnun na ya le woo? ¹¹ Na ro bay, naari na, náa ndakari giri suo naari ká bil Ngerewuru báy faa Ngerembay naari Zezu Kri si ká daa ha náa zuori ziji ni timbede key na.

Kri si kal tul Adam pavbad

¹² Báy faa nzob mbjw ká ba *Adam na, feyaa ví yáake zad kpol kpol ká tusiri key, a ha feyaa ku na ví daa hud bo tul nzobri riw bele, bay ji le, nzobri riw bele daa feyaa. ¹³ Pola roo bay haŋa Ngerewuru ha *bol kusol ha *Moyze na, feyaa do tusiri key ro. Roo le, munu ká bol kusol tiya robay na, Ngerewuru kji fal fe daa yaa nzobri ya. ¹⁴ Ze munu kara, báy bil sewke taa Adam kpuru tji taa Moyze na, hud re mbay ká tul nzobri banugo kpadara. Ze nzobri daa kaaya munu ká Adam ya hoy kara, hud re mbay ká tul-ri.

Adam na mgba a lieke be Kriŋi ká'a vika

¹⁵ Roo le, fe daa kaaya *Adam báy fe kere ká Ngerewuru ha hoy hoy báy law kere be na, do bod bod. Ba tusue, fe daa kaaya nzob mbjw ká ba Adam na daa ha nzobri ngji bamba zinke hud. Roo le, law kere Ngerewuru báy fe haŋa be ká'a ha nzobri ngji bamba hoy hoy báy faa nzob mbjw ká ba Zezu *Kriŋi na, kal fe daa Adam na ku pavbad. ¹⁶ A fe haŋa hoy ká Ngerewuru ha báy faa law kere be na, oró bie pedke do bod báy oró bie ped feyaa Adam. Kún sal bay bo tul feyaa nzob ká mbjw ká ba Adam na, daa ha bay mgba tul nzobri. A ze fe daa kaaya nzobri ngji na bamba hoy kara, fe haŋa hoy ká Ngerewuru ha báy law kere be na, daa ha bay naa ká tul nzobri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε. ¹⁷ Ba tusue, báy faa fe daa kaaya nzob ká mbjw ká ba Adam na, hud réke mbay ká tul nzobri. Roo le, báy faa nzob mbjw ká ba Zezu Kriŋi na, náa zinkefe fe kere ká mba kjiŋa fale: nzobri riw bele

ká i dɔ bil bawda law kere Ngerewuru báy fe haɲa hoy ká naa bay ká tul nzob na, i káw báy kumnun í re mbay ká tul feyaa báy hudf báy faa Zezu Krisi.

¹⁸ Be mini ze, fe d́aa kaaya nzob mbjw na, d́aa ha bay mgbá tul nzobri riw bele. Ze dɔ faa mbjw munu ndaw, fe d́aa nzedem nzob ká mbjw na daa ha bay naa ká tul nzobri riw bele ha ri kaw báy kumnun. ¹⁹ Faa mbjw munu ká wád tul *bol kusol nzob mbjw na d́aa ha nzobri ngji bamba víke ba nzob feyaa na, d́aa vu mbom nzob ká mbjw na, a d́aa ha bay naa ká tul nzobri ngji bamba ha ri dɔ báy zadε nzedem ká nun Ngerewuru.

²⁰ Bol kusol ká Ngerewuru ha *Moyze na, ví d́aa ha fe d́aa kaaya nzobri séke ba pola pola. Roo le, zad ká feyaa nzobri ngji ká d́i ba pola pola na, law kere Ngerewuru hoy kara yji a ngji bamba tasiri ká d́i robay. ²¹ Be ze, dɔ faa mbjw munu ká feyaa re mbay ká tul nzobri ha ri zinj hudf na, law kere Ngerewuru ká naa bay ká tul nzobri ha ri dɔ báy zadε nzedem ká nun-ε na, re mbay ká tul naari ha náa káwri báy kumnun ká dɔ banɔo báy faa Zezu Krisi, Ngerembay naari.

6

Zúo zinj Krisi báy faa hudf be

¹ A munu ku waa, náa báari mina ro le? Náa dokori bil feyaa na banɔo ndaw roo, bay haɲa Ngerewuru ká d́aake law kere zinj naari ba pola pola mgbum le woo? ² U-uu, munu ya. Bay ká se tul feyaa na, náa bári nzob hufferi ká d́i, bay

ji ɛ, hɔrusuo-ε re mbay ká tul naari mbăa. Waa, náa d̄aari mina ndaw roo, bay ȳi bay ví d̄oko bil feyaa na bá y ɛ? ³ Naari riw bele na, i d̄aa tul naari nduo mbii ha náa z̄okeri z̄iɲ Zezu *Krisi mb̄iw h̄oy ká bil hud̄ be. Waa, ì ko munu ya ɛ? ⁴ Munu zu ɛ, tul naari ká i d̄aa nduo mbii na kie mii, náa h̄uri z̄iɲ Zezu Krisi ndaw, a í voro naari z̄iɲ ni ndaw, bay haɲa bo munu ká Baa Ngerewuru tina ni saa sakra nzoɓ hud̄eri bá y bawda riɲ d̄ika be a ha ni kaw bá y kumnun na, d̄o faa mb̄iw munu ndaw, naari h̄oy kara náa víri ba nzoɓ fie bay séke simsed̄ fie ndaw pi.

⁵ Munu ká náa zuori z̄iɲ Krisi ká bil hud̄ be na, náa kóri ba tusue, náa z̄uori z̄iɲ ni mb̄iw h̄oy bá y faa t̄ii be saa luɔ hud̄ ndaw. ⁶ Náa kóri bá y kere ndaw ro! Sim d̄ol naari ká piɛd̄ke ká náa d̄okeri bil feyaa koɓ bá y na, i ber ni bá y Krisi mb̄iw h̄oy d̄o tul puu say hud̄, bay haɲa Ngerewuru ka b̄ieke hɔrusuo feyaa ká d̄o bil law naari, bo ha náa bá ri koy feyaa na mbăa, ⁷ bay ji ɛ, nzoɓ ká hu ro na, feyaa d̄o bá y hɔrusuo ká tul-e mbăa. ⁸ Be mini ze, zad̄ka náa h̄uri z̄iɲ Krisi na, náa kóri ndaw, náa káwri bá y kumnun z̄iɲ ni. ⁹ Náa kóri ta-taɲ, Krisi ká t̄ii saa sakra nzoɓ hud̄eri na, hud̄ ti ika ni mbăa ndaw, a ti bá y hɔrusuo ká tul-e mbăa ndaw pi. ¹⁰ Hud̄ be na, ka hu bá y feyaa na faa bal ba mb̄iw h̄oy ba gbuke, a b̄ieke hɔrusuo feyaa. A ɛ, káw bá y kumnun be ká timbed̄e key na, ka kaw bay d̄aa riɲ d̄ika bo tul Ngerewuru. ¹¹ Baari h̄oy kara d̄o faa mb̄iw munu ndaw: bay ká se tul feyaa na, ì ko s̄uò-r̄i ba nzoɓ hud̄eri ká d̄i, bay ji ɛ, feyaa re mbay ká tul-r̄i mbăa. A bay

ká se tul káw báy kumnun na laa le, ì kò sùò-rì òa nzoòri ká ì kaw báy kumnun bay d́áa riṅ d́ika òo tul Ngerewuru báy faa zúo zṅ Zezu Krisi.

¹² Be mini ze, ì pón sùò-rì ḥa feyaa re mbay ká tul-rì bay ḥaṅa rì d́aake kón fe kaaya ká d́o bil law-rì na mbáa. ¹³ I pón faa ḥa nzaa v́aw sùò-rì ka òa fe ped kaaya bay d́aake feyaa mbáa. Roo le, ì mbi sùò-rì ḥa Ngerewuru munu ká nzoòri ká i tji saa luò huɗ a í kaw báy kumnun. I mbi sùò-rì báy yore ḥa ni munu òa fe ped kere ká bay d́aake fe ká d́o báy zadε nzedεm a rii law-ε. ¹⁴ Tusueke le, feyaa na ti réke mbay ká tul-rì mbáa, bay ji le, timbedε key na, òa sew ká law kere Ngerewuru ro re mbay ká tul-rì, òo òa sew *bol kusol *Moyze na mbáa.

Tji saa bil feyaa bay ví òa nzoòri ped Ngerewuru

¹⁵ A ku na waa, náa d́aari mina ro le? Náa d́aari fe d́a yaa na òa pola pola, bay ji le, timbedε key na, náa d́ori bil sew law kere Ngerewuru ro òo, náa d́ori bil sewke taa *bol kusol na mbáa ro le? U-uu, munu ya. ¹⁶ Baari hoy kara ì kò ta-taṅ ndaw mii, zadka ì mbi sùò-rì í d́aake ped ḥa nzoòri bay d́a vu mbom òo tul-e le, ì tji koy nzoòri ká ì d́aa vu mbom òo tul-e na. D́aa vu mbom òo tul feyaa ká kuò rì ha rì se òa zad huɗ ze ndad mase, d́aa vu mbom òo tul Ngerewuru ká ha rì se òa zad fe d́aa ká báy zadε a rii law-ε na ze ndad le? ¹⁷ Taambol ḥa Ngerewuru! Pola na, ì òa koy feyaa. Roo le, timbedε key na ì yaa tusue bay ká i fere rì na,

a í daa vu mbom ɓo ɗi báy bil wàra law-rì riw bele. ¹⁸ Ngerewuru tina rì saa bil koy feyaa, a ha rì vi ɓa koy ped ɓe ɓay ɗáa fe ká ɗo báy zadɛ nzedɛm ká rii law-ɛ.

¹⁹ Mi ɓaa sim ɓay ɓaa nzobri mini ɓay haɗa rì láake ɓay ɓi key na báy kere, ɓay ʒi le, haɗa rì laa ɓay ɛ ɓamba. Pola na, ʒi mbi sùo-rì báy yore ɗɛɗ í ɓáke koy fe ɗáa ʒm báy fe ndúo kɪri ɓay ɗáake fe kaayari. Ze, ɗo faa mbɪw munu ndaw, timbedɛ key kara, ʒi mbi sùo-rì na báy yore ɗɛɗ ɓa koy fe ɗáa ká ɗo báy zadɛ nzedɛm ɓay séke simsed ká *taɗ kad kad a rii law Ngerewuru.

²⁰ Pola ká ʒi ɓa koy feyaa báy na, fe ká ɓay haɗa rì daa ɗo báy zadɛ nzedɛm na ɓay ɓaari mbɪw ti bil-e ya. ²¹ A ku waa, fe ʒi ze ʒi zɪɗ ɓa lere ped ká ɗi ká mbi sahoɗ ha rì timbedɛ key le? Tusueke le, pedkeri ku na mbi hud hɔy ze ha rì. ²² Roo le, timbedɛ key na Ngerewuru tina rì saa bil koy feyaa, a ha rì vi ɓa koy ped ɓe ro. A le, lere ped ká ʒi zɪɗ ká ɗi na, ɓa simsed ká taɗ kad kad a rii law-ɛ, ɓo í káwke báy kumnun ká ɗo ɓaɗguɔ. ²³ Tusueke le, lere feyaa na ɓa hud, roo le, fe haɗa hɔy ká Ngerewuru ha báy faa zúo zɪɗ Ngerembay naari Zezu *Krisi na, ɓe ze ɓa káw báy kumnun ká ɗo ɓaɗguɔ kpaɗara.

7

Tɪi saa bil bol kusol

¹ Ƴu-iri, mi ɓaa ɓay zɪɗ rì munu ɓa nzobri ká i ko *bol kusol ko báy kere ro. Zadka nzob kaw báy kumnun báy le, bol kusol ɗo báy hɪrusuo ká tul-e roɓay. Ba fe ká ʒi ko ta-taɗ. ² Máj nzob ká

yaa wàra na, zadka wàra kaw báý kumnun báý lé, bol kusol na siŋ ri kɔb rɔbay. A ze bo, zadka wàra na hu ro lé, faa do hoy ha ni báý. ³ Be mini ze, zadka wàra kaw báý kumnun kɔb báý, rɔɔ ka tji a yaa wàra kji lé, be na, i dika ni ba máy nun pie. A ze bo, zadka wàra na hu ro lé, bol kusol ká siŋ ri na naa ká tul-e. Ze ka yaa na wàra kji hoy kara, ka ba máy dáa nun pie ya.

⁴ Yu-iri, do faa mbjw munu ndaw, baari na i zuo zinj Zezu *Krisi ká bil hud be, ze bay ká se tul bol kusol na, i vi ba nzob hudferi ká di, bay ji lé, ka do báý hurusuo ká tul-ri mbáa. Timbede key na, i do bay tul nzob kji, be ká Ngerewuru tina ni saa sakra nzob hudferi, bay haŋa lere ped naari ka do di báý kere ba taa be. ⁵ Pola ká náa dori bil fe dáa naysuo kɔb rɔbay na, bol kusol ká haa fe mii: «Daa fe key ya» na, daa ha kon dáa feyaa ká do bil law naari na, suru naari a daa ped ká sùo naari, bay haŋa bo, feyaa na ka mbi hud ha naari. ⁶ Roo lé, bay ká se tul bol kusol ká mgba naari ba koy pola na, náa bári nzob hudferi ká di ro, bay ji lé, ka do báý hurusuo ká tul naari mbáa. Munu zu lé, timbede key na, náa maari dáa ped ha Ngerewuru báý nduo ped fie báý faa hurusuo Tem be ká re mbay ro bo, báý faa taw nduo ped bol kusol ká re mbay ká tul naari na mbáa.

Bol kusol kie feyaa

⁷ A ku waa, *bol kusol na ba feyaa lé? U-uu, munu ya. Bol kusol na ze kie mi fe ká ba feyaa. A bo munu ya lé, bol kusol ká baa mii: «Mù ti

kóko nun fe ya» na, mĩ ti kóko ya. ⁸ Báy faa bol kusol key na, feyaa na daa ha mĩ kóke k̄iri kóko nun fer̄i bod bod ká bil law-i. Ba tusue, zadka bol kusol tiya le, feyaa do ba fe huđe. ⁹ Pola ká bol kusol tiya báy na, k̄er bay bi do báy kere. A roo le, zadka bol kusol na ví t̄ji báyji le, feyaa na laa ro ze ví do báy kumnun a ha mĩ vi ba nzoḅ huđe. ¹⁰ Be mini ze, bol kusol ká'a bá faa haṅa mĩ k̄awke báy kumnun na, ȳji a ha mĩ se ba zad huđ. ¹¹ Báy faa bol kusol na, feyaa z̄iṅ faa a ũlake mĩ, a báy faa bol kusolke ku na ndaw ze, mĩ z̄iṅke huđ. ¹² Be ze, bol kusol k̄i s̄uò-ε na taṅ kadaṅ, a bay ká do bil-e na kara taṅ kadaṅ ndaw, a do báy zadε nzεdεm, roo a ba kere. ¹³ A ku waa, bol kusol ká ba fe kere na, a ȳji a vi ba fe saw huđ bi roḅay le woo? Ũ-uu, munu ya. Roo le, ba feyaa na k̄i ze mbi bol kusol ká ba fe kere na ha ni vi ba fe saw huđ bi. Be ze báy faa bol kusolke na, feyaa t̄inake saw kaaya báy law mgboro beri ká kal tul zad na taṅ gbay gbay ba kele.

Ruy ká bil naysuo

¹⁴ Náa kóri mii, *bol kusol na uru saa luo Ngerewuru, roo le, bi na mĩ ba nzoḅ naysuo a mí ba koy feyaa. ¹⁵ Tusueke le, fe ká mĩ daa na mĩ ko sawke ya, bay ji le, fe ká law-i hii daa na, mĩ daa ya, roo le, fe ká mĩ sa-saṅ na, be k̄i ndaw roo mĩ ȳji mí daa báy. ¹⁶ A ze, zadka mĩ daa fe ká law-i hii ya na le, kie mii mĩ zuo z̄iṅ bol kusol na ndaw, a mí ko ni ba fe kere ndaw pi. ¹⁷ Be ze, fer̄i ká mĩ daa na, ba bi ze mĩ daa ya, roo le, ba feyaa ká daa puo ká bil law-i ze ha mĩ daa.

18 Mĩ kò mii, fe kere daa puo ká bil law-i ya, mĩ hii báa mii, ká bil naysuo-i ya. Tusueke ɛ, kòn d́aa fe kere na d́o bil law-i, roo ɛ, h́urusuo d́aa ke ze tiya. 19 Fe kere ká mĩ hii d́aa na, mĩ daa ya, roo ɛ, fe kaaya ká mĩ hii d́aa ya na ndaw rɔɔ, mĩ daa. 20 Zadka mĩ daa fe ká law-i hii ya na ɛ, ba bi k̄i ze mĩ daa ya, roo ɛ, ba feyaa ká daa puo ká bil law-i ze ha mĩ daa.

21 Fe ká mĩ kò banɔɔ na ze d́o key: zadka mĩ hii bay d́aa fe kere na, fe kaaya ze mgbá law-i. 22 Ká bil wára law-i ɛ, d́aa bol kusol Ngerewuru ze ha mĩ suoriya. 23 A roo ɛ, mĩ kò fe k̄i bod ru-ruy ká bil naysuo-iri riw bele z̄iɣ hay ká kér bay bi zuo z̄iɣ ni, a d́aa mĩ ba koy feyaa. 24-25 Be mini ze, bi na, ká bil kér bay bi ɛ, mĩ daa vu mbom bo tul bol kusol Ngerewuru, roo ɛ, ká bil fe d́aa naysuo na, mĩ d́o ba koy feyaa. Áa, kóko síe hay ká mini key na! Nzob ve ndaw rɔɔ a tina mĩ ká bil fe d́aa naysuo ni ká kuɔ mĩ ba bil hud key ɛ? Ngerewuru k̄i mb̄iw hoy ze maa. Taambol ha ni báy faa Zezu *Krisi ká ba Ngerembay naari!

8

Káw báy kumnun báy faa Tem Ngerewuru

1 Timbede key na báyji ɛ, bay mb̄iw kara mgbá tul nzobri ká i zuo z̄iɣ Zezu *Krisi na mbáa. 2 H́urusuo Tem Ngerewuru ká ha nzob kaw báy kumnun báy faa zúo z̄iɣ Zezu Krisi na, tina mĩ saa bil h́urusuo feyaa báy hud. 3 Feke ku na *bol kusol *Moyze maa bay d́aa ya, bay ji ɛ, naysuo na daa ha h́urusuo-ɛ tiya. Roo ɛ, fe ká bol kusol

maa bay d́aa ya na, Ngerewuru ki s̀o-ε ze daa. Ka pie Vi-e vi tusiri key, a yaa s̀o zinj nzoɓ fe d́aa yaa, a hu ba vuy *fe poy bay tul feyaa. Be mini ze, Ngerewuru d́aake bay ɓo tul feyaa ká do bil naysuo nzoɓ, a ɓiɓe hurusuo-ε. ⁴ Ka daa munu bay haɗa ɓo, fe ká do ɓáy zaɗe nzedem ká bol kusol hii bay haɗa náa d́ari na, ka do ɓáy zaɗe nzedem ká s̀o naari, ha náa séri simseɗ kere ɓáy faa hurusuo Tem Ngerewuru ro ɓo, ɓáy faa naysuo na mbaa.

⁵ Tusueke le, nzoɓri ká i se simseɗ ɓáy faa naysuo na, i daa kér bay bari ɓo tul fe ká kon naysuoke hii. A roo le, nzoɓri ká i se simseɗ ɓáy faa hurusuo Tem Ngerewuru na, i daa kér bay bari ɓo tul fe ká Tem Ngerewuru hii bayke. ⁶ D́aa kér bay ɓo tul fe ká naysuo hii bayke na, ha nzoɓ se ba zaɗ hud. Roo le, d́aa kér bay ɓo tul fe ká Tem Ngerewuru hii bayke na, ha nzoɓ se ba zaɗ káw ɓáy kumnun ɓáy dekeke. ⁷ Bari nzoɓri ká i daa kér bay bari ɓo tul fe naysuo na, i ba nzoɓ tul ngani Ngerewuru a í daa vu mbom ɓo tul bol kusol-e ya. Tusueke le, bari na i maa bay d́aa ya. ⁸ Nzoɓri ká i do bil fe d́aa naysuo na, i maa bay rií law Ngerewuru ya.

⁹ A roo le, baarì na, ì ba nzoɓri ká ì se simseɗ ká naysuo hii na ya, í daa fe ká Tem Ngerewuru ze hii bayke, bay ji le, be na, ka do bil law-rì. Nzoɓ ká do ɓáy Tem taa Krisi ya le, ka ba taa be ya. ¹⁰ Zaɗka Krisi do bil law-rì, ze naysuo-rì a zinj hud bay tul feyaa hoy kara, Tem be ha ri kaw ɓáy kumnun, bay ji le, Ngerewuru naa bay ká tul-rì a ha ri do ɓáy zaɗe nzedem ká nun-ε.

¹¹ Ngerewuru tina Zezu saa sakra nzoɓ huɗeri ha ni kaw báý kumnun. A ze, zadka Tem be do bil law-rì le, be ká'a tina Krisi saa sakra nzoɓ huɗeri ha ni kaw báý kumnun na, a haɗa naysuo-rì ká do ba fe huɗe na, kaw báý kumnun ndaw báý faa hurusuo Temke ká do bil law-rì na ku.

¹² Be mini ze yu-iri, fe ká do nun haɗa náa dáari na do di. Roo le, fe ká do nun haɗa náa dáari munu ká naysuo hii na, tiya. ¹³ Zadka ì daa fe ká kon naysuo ze hii le, ì zín huɗ. Roo le, zadka ì ha kon fe naysuo hu mburuk ká bil law-rì báý faa hurusuo Tem Ngerewuru le, ì káw báý kumnun. ¹⁴ Nzobri riw bele ká Tem Ngerewuru nda faa pol-ri na, ba bari ki ze i ba vu Ngerewuru. ¹⁵ Tem ká Ngerewuru ha rì na, ti daa rì ba koy ha hie se rì ba ki ya. Roo le, Temke na ha rì vi ba vu Ngerewuru, a ha faa ha náa ñikeri ni mii: «Aba, Baa*.» ¹⁶ Temke sùo-ε baa nasi bayke ká bil law naari nziiya mii, náa bári vu Ngerewururi. ¹⁷ Munu ká náa bári vi-eri na, fe kereri ká'a korɔ do bay tul nzoɓ beri na, náa zínri zín Zezu Krisi mbjw hoy, bay ñi le, zadka náa kóri seke fe zín ni mbjw na, náa zínri riñ ñika kara zín ni mbjw ndaw pi.

Riñ ñika ká'a ñoko banɗo

¹⁸ Mi ko le, riñ ñika ká Ngerewuru a tina do zad hie ha naari na, zadka mi ker se di le, seke fe ká náa kóri timbede key na, ba fe ká maa mgbaka bay lieke ya. ¹⁹ Tusueke le, feri riw bele ká'a daa ri na, kon kóko nam ká'a tina ke vi-eri ba keke

* **8:15** 8.15 Báý nzaa aramri le, *Aba* ba «Baa.»

ɗaa ri lok lok, ²⁰ ɓay ji ɛ, fekeri ku na, i zuo fal fe púnkeri ká re mbay ká tul-ri ha ri vi ɓa fe ká gɔr hɔy. Ba fekeri ku na ze, i hii ɓay ɗoko munu ya, roo ɛ, ɓa Ngerewuru ki ze mbi nzi-ε ká tul-ri. Ba gbuke ya ɓáy, roo ɛ, ka ko ɛ, ²¹ nam hane na, feri riw bele ká'a ɗaa ri na, a tína ri saa bil hurusuo koy feri ká ɓa púnke. Lεε, ɓari ɓáy vu Ngerewururi na, i káw ɓáy tul-ri í zih rin ɗika na mbjw hɔy.

²² Náa kóri ɓa tusue ki, kpuru tii timbede key na, feri riw bele ká Ngerewuru ɗaa ri na i ko seke fe, í nguri ngur ngur munu ká máy nzoɓ ká ko seke fe ɓay mbón. ²³ Ba ɓari hu-ri hɔy ya, roo ɛ, naari ká Tem Ngerewuru ɗo bil law naari munu ɓa titire fe ini ká'a ha na, náa nguriri sùo naari ngur ngur ɓáy bil law naari zih ri ɓay gíyanke nam ká Ngerewuru a óroke ped fe ká sùo naari ngid bele, a ɗaa naari kaw ɗed ɓa vi-eri a ha naari sùo fie ká hu-hud ya na. ²⁴ I ko, naari na, náa zihri pam ro, roo ɛ, fe ká tòn ká ɗi na, náa ɗári law naari ɓáy ze te ɗi nzokɗo. A waa, nzoɓ ve ze a ɗaa law-ε te tul fe ká'a ko ɓáy nun-ε ro na ɛ? Zafka'a ko feke ro na, ka ti ɗaa law-ε te ɗi mbáa. ²⁵ Ze, munu ká náa kéri nzokɗo se tul fe ká náa kóri ɓáy nun naari ya ɓáy na, náa gíyanri kekeke ɓáy íki law.

²⁶ Do faa mbjw munu ndaw, munu ká hurusuo naari tiya na, Tem Ngerewuru ví so naari, ɓay ji ɛ, náa kóri fe ká ɓay ɗáake nzaa ɓay kere ɓáy zaɗe ya. A ɛ, Tem Ngerewuru ki sùo-ε ze ɗaa nzaa ɓay kere ɓay tul naari ɓáy nguri ká nzoɓ maa ɓay ɓaa ɓáy nzi-ε ya. ²⁷ Lεε, Ngerewuru ká

ba nzoɓ békle bil law nzoɓ na, ka ko fe ká Tem hii bay gón na, bay ʒi le, báy faa ká Ngerewuru hii na, ka dáake nzaa bay kere bay tul nzoɓri ká i ba taa be.

²⁸ Náa kóri ba tusue mii, nzoɓri ká i hii Ngerewuru ká'a dī ri bay haɲa ri daa fe báy faa ká'a leke na, feri riw bele ká tji tul-ri na, a haɲa fekeri vi ba fe kere ha ri. ²⁹ I ko, nzoɓri ká Ngerewuru nan ri pola na, ka mbi nzi-ε ha ri bay haɲa ri do munu ká Vi-e, bay haɲa bo, ká bil ruo vi-eri riw bele na, Vi-e na ka ba ηgere led. ³⁰ Bari ká Ngerewuru nan ri pola na, ka dī ri ba taa be; a bari ká'a dī ri ba taa be na, ka naa bay ká tul-ri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε, a bari ká'a naa bay ká tul-ri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε na, ka daa riɲ dika bo tul-ri.

Fe ká'a máa kún sal ini ká Ngerewuru mgba zih naari na tiya

³¹ A munu ku waa, náa báari mina ro se tul fe niri key na le? Zadka Ngerewuru ba nzoɓ fal ηgaɲ naari na waa, nzoɓ ve ze a máa bay kúma naari báy le? ³² I ko, be ká vu bil-e hoy kara ka bed naari ya, a poɲ ni ba vuy *fe poy ha naari riw bele na waa, daa mina ndaw roo, ka ti haɲa naari feri riw bele báy faa Vi-e na ya le woo? ³³ A ku waa, nzoɓ ve ndaw roo a daa bay bo tul nzoɓri ká Ngerewuru nan ri a daa ri zuo bod ba taa be na le? Nzoɓ mbiw mini kara tiya. Ba Ngerewuru kɪ ze naa bay ká tul-ri ha ri do báy zadε nzedεm ká nun-ε. ³⁴ A ku waa, a ve kɪ ndaw roo a máa bay haɲa bay mgba tul-ri báy le? Mbiw tiya, bay ʒi le, Zezu *Krisi hu a tji saa luo huf a kaw tunduo

hodo Ngerewuru, a daa nzaa bay kere bay tul naari.

³⁵ Fe ji ki ndaw roo a máa bay kún sal ini ká Kriisi mgbá zín naari na lé? Fe mbjw ká'a máa bay kún salke na tiya: ba kóko síe ya ndaw, doko bil hud ya ndaw, daa nun tuo síe ya ndaw, kon luye ya ndaw, séke tigbáa hoy ya ndaw, fe hudri ká i kiri tul naari gbuk ya ndaw, mase hud maamii hoy kara ya ndaw pi. ³⁶ I daa do bil mbede Ngerewuru mii:

«Ngerembay, bay tul-a na ze,
 namri riw bele buru dōke ba fe hud,
 í dara buru munu ká i kōke baduri í séke
 ba zad ika ri†.»

³⁷ Roo lé, ká bil fe niri riw bele ká tji tul naari na, náa bári bawda nzob háw yumri báy faa hurusuo nzob ká ko naari ba nzob nun-ε na.

³⁸ Mi ko ba tusue: fe ká'a máa bay kún sal ini ká Ngerewuru mgbá zín naari na, mbjw tiya. Ze ba na hud, mase káw báy kumnun hoy kara daa fe mbjw ya. Led nzaapedri ká nulue, mase temdayari ká re mbay, mase hurusuo kiri hoy kara, i ti daa fe mbjw ya. Feri ká'a tji timbede key, mase feri ká'a vika vuku hoy kara, ti daa fe mbjw ya ndaw. ³⁹ Wururi ká tusiri key, mase wururi ká zad baw hoy kara, i ti daa fe mbjw ya, roo báy ferri riw bele ká Ngerewuru daa ri na hoy kara, i ti daa fe mbjw ya ndaw pi. Fe mbjw ká'a máa bay kún sal ini ká Ngerewuru tina báy faa Zezu Kriisi, Ngerembay naari na, tiya.

† 8:36 8.36 Simri 44.2-3.

9

Pol re sùo-ε bay tul led Izarayelri

¹ Báy riη *Krisi ε, bay ká mǐ b́aa na ba sùo bay kǐ bo, ba kúdf bay ya. Kér bay ká bil w̄ara law-i b́áy faa Tem Law Pie kara, baa nasi bayke mii: ² mǐ d́aa síe ηḡji bamba tasiri, a law-i kara nze mgbuk mgbuk b̄anguo bay tul saw biri ká i ba Zibri. ³ Mǐ re sùo-i bay haηa bi ze, maa ε, bebi ka mgb̄a tul-i a wálke sakra bi b́áy Krisi bay tul yu-iri ha ri z̄iη pam, bari ká i ba saw biri na. ⁴ Bari na, i ba led Izarayelri* ká Ngerewuru nan ri, a d́aa ri zuo bod ha ri vi ba vi-eri. Ka ha ri ko riη d́ika be ndaw, a saa kuniri z̄iη ri ndaw, a ha ri bol kusol ndaw, a kie ri faa rúo ni ndaw, roo a waa fer̄i ká bay tul-ri ndaw pi. ⁵ I ba vu bulu *Abaraham, Izak, b́áy *Zakoḅ, a Krisi kǐ sùo-ε ká ví ȳaa sùo z̄iη nzoḅ na hoy kara, ba saw bari ndaw. Ngerewuru Nzoḅ Káw Tul Fer̄i Riη Bele na, ndad bay písi ni b̄anguo kpadara! Amem!

⁶ Be ze ba fe b́aa mii, bay ká Ngerewuru waa na, ba fe ká ḡor hoy ya. I ko, vu bulu Izarayelri riw bele ze i ba saw *Izarayel taa tusuekeri ya. ⁷ Vu bulu Abarahamri hoy kara, i ba vi-e taa tusuekeri riw bele ya ndaw, bay ji ε, Ngerewuru baa ha Abaraham mii: «Báy faa vi-e Izak ze vu bul-eri i rúoke bamba munu ká mǐ waa bayke z̄iη mù na†.» ⁸ Bay key na kie mii, ba nzoḅri riw bele ká i mboη ri ká saw Abaraham ze i ba vu

---

* **9:4** 9.4 Led Izarayelri na, i ba vu bulu Zakoḅ. Be Zakoḅ na, Ngerewuru ha ni riη ba Izarayel. † **9:7** 9.7 Tiika saw fe 21.12.

Ngerewuru taa tusuekeri ya. Roo le, bari huori ká i mbon ri báy faa bay ká Ngerewuru waa na hoy ze, i ba vu bulu Abaraham taa tusuekeri. ⁹ Bay ká Ngerewuru waa bay tul-e na ze do key: «Káy kị ká báy bil few ká mini key ká mĩ yii bay ví na, *Saara a mbón led w̄ara nzoḅ‡.» ¹⁰ Ba be nu ku hoy ya, vu Rebikari ká i ba led ndɔɔri na, b̄aa bari mb̄iw hoy ba bulu naari Izak. ¹¹⁻¹² Roo le, pola rɔɔ bay han̄a Rebika mbon ri na, Ngerewuru baa ha ni mii: «Ijgerɛ led na a d̄in tul-e ká saw bal nzoḅ vbiele§.» Báy bil sew ká Ngerewuru baa bay ku na le, led ndɔɔri na, i mbon ri ya báy, a fe kere mase fe kaayari kara, ledkeri ku na i daa ya báy. Ze Ngerewuru na nan nzoḅri a d̄i ri báy faa ká'a leke bo, báy faa ped daa nzoḅ ya, ¹³ munu ká'a baa do bil mbede be mii: «Mì hii Zakob, a mí pɔɔ *Esaw*.»

Ngerewuru ba mbay tul feri riw bele, a daa feri báy zadε

¹⁴ A ku na waa, náa báari mina ro le? Lεε, Ngerewuru na ba nzoḅ ká daa fe do báy zadε ya zu le? Munu ya! ¹⁵ Be na, ka baa ha *Moyze mii: «Mì daa law kere zin nzoḅ ká mĩ hii bay daa kere zin ni, a mí kɔ nun síe nzoḅ ká mĩ hii bay kóko nun síe be†.»

¹⁶ Feke ku na do bay tul law hiiya nzoḅ ya ndaw, bay tul hurusuo nzoḅ ya ndaw, roo le, do bay tul

‡ **9:9** 9.9 Tiika saw fe 18.10,14. Led w̄ara nzoḅke na ba Izak ká ya Rebika ba máy be. § **9:11-12** 9.11-12 Tiika saw fe 18.10,14.

* **9:13** 9.13 Malasi 1.2-3. † **9:15** 9.15 Tji Kεε 33.19.

Ngerewuru ká kɔ nun síe nzob munu ká law-ε hii. ¹⁷ Be ze Ngerewuru baa ha mbay *Farawon ká bil mbede be mii: «Bo na, mi d'áa mù kaw ba mbay bay t'ínake h'urusuo-i ba keε báy faa bo, bay haña riñ-i ka mgbáke ká tusiri key riw bele‡.»

¹⁸ Be ze, Ngerewuru kɔ nun síe nzob munu ká'a hii, a ha law ngɔŋɔ ha nzob munu ká'a hii.

¹⁹ Kɔ ya le, nzob hañe a b'áa ha mi mii: «Zadka do munu ku waa, daa mina ndaw roo Ngerewuru daa bay bo tul nzob báy le? A waa, ka daa fe ká Ngerewuru ki mbi nzi-ε bay haña ni daa na ya le woo?» ²⁰ A bo nzob ká mù baa bay munu ku na waa, mù ba ve ndaw roo, mú máy bay zín Ngerewuru le? I k'ér í kɔ, suna ká i mbuo na, a b'áa ha nzob mbúo ni mii: «Bay ji ndaw roo, mù mbúo mi do mini key na le woo» na ya. ²¹ Nzob mbúo pay na, maa bay d'áa fe báy pay na munu ká law-ε hii: pay taa mbiwke ku na, ka maa bay mbúoke toy ndaa, a pɔñ bie a mbúoke suna taa hoyke§. Waa, i kɔ munu ya le?

²² Ze, zadka Ngerewuru hii bay doko munu ká nzob mbúo pay na waa, bay ji bo ze do di le? Ba be ki ze ka hii bay k'ie nzobri here be báy h'urusuo-ε. Be nu ku hoy kara, ka iki law-ε ngi-ngji ká tul nzobri ká i maa bay zín here be, a í do di ya bay zín b'ie. ²³ Ba be ki ndaw ze ka hii bay k'ie bawda riñ d'ika be bay tul nzobri ká'a kɔ nun síe bari. Ba bari ká'a leke ri do pola bay haña ri zín riñ d'ika be na. ²⁴ Nzobkeri ku na, ba naari ká Ngerewuru di naari ká sakra nzobri

‡ 9:17 9.17 Tji keε 9.16; i kji Tji keε 7-15. § 9:21 9.21 Ezay 29.16; 45.9; Zeremi 18.6.

ká i ɓa Ziɓ na ku hoy ya, roo ɓe, ká saw nzob
kiri kara ndaw pi. ²⁵ Be ze ɓa fe ká Ngerewuru
ɓaa bayke do bil mbede Oze nzob yaana bay saa
nzaa Ngerewuru mii:

«Nzobri ká i ɓa taa bi ya na mi dika ri ɓa nzob
ɓiri;

a saw nzobri ká pola lew mi hii ri ya na,
mi koko ri ɓa nzob nun-i.*

²⁶ A zad ká i ɓaa ha ri ká di mii:

“I ɓa nzob ɓiri ya” na,

ká zafe na ku ki ze,

i dika ri ɓa vu Ngerewuru, Nzob Kaw Bay
Kumnun.»[†]

²⁷ A bay ká se tul led Izarayelri na laa ɓe,
Ngerewuru ɓaa bay faa Ezay nzob yaana bay saa
nzi-ε mii:

«Ze, Izarayelri ruo munu ká dikudi baa hoy kara,
nzobri ká mi yaana ri na, i máa zafe nzekre
hoy,

²⁸ bay ji ɓe, Ngerembay a vi daa fe ká'a ɓaa
bay daa ká tusiri key

ha ni o bay zafe ngid bele ɓa vaa kod hoy.»[‡]

²⁹ Do munu ká Ezay ɓaa bayke pola ndaw mii:

«Zadka Ngerewuru, Mbay Tul Feri Riw Bele
koro vu bulu led Izarayel haneri ha naari ya
ɓe,

náa dukuri mburuk mburuk

munu ká nzobri ká Sodom bay Gomor.»[§]

Led Izarayelri daa law-ri bo tul Ngerewuru ya

---

* **9:25** 9.25 Oze 2.25. † **9:26** 9.26 Oze 2.1. ‡ **9:28** 9.28 Ezay
10.22-23. § **9:29** 9.29 Ezay 1.9; Tiika saw fe 19.1-29.

³⁰ A ku waa náa báari mina ro zey le? Bay ká náa báari na ze dfo key: nzobri ká i ba Zib ya, ká í nzaa faa bay haṅa Ngerewuru naa bay ká tul-ri ha ri dfo bay zadε nzedεm ká nun-ε ya na ze, ka naa bay ká tul-ri báy faa mbika law. ³¹ A bari Zibri ká i nzaa faa bay haṅa Ngerewuru ka naa bay ká tul-ri ha ri dfo bay zadε nzedεm ká nun-ε báy faa d́aa *bol kusol na laa le, i ziṅ faake ya wum. ³² Bay ji k̄i zu le? Bay ji le, bari na i nzaa faa bay ndád ká nun Ngerewuru báy faa ped d́aa bari bo, báy faa d́aa law bo tul Zezu *Krisi na ya. Be ze, i téke tisaw i lie munu ká Ngerewuru baa bayke dfo bil mbede be mii:

³³ «Bi na, m̄i d́aa tisaw bo puo ká *Siṅ. Ba tisaw téke bal nzobri, a d́aa ha ri lie. Roo le, nzob ká d́aa law-ε bo tul-e na, law-ε ti s̄aa ya mgbaj.»*

10

¹ Yu-iri, fe ká law-i mgbá d̄i báy bil w̄ara law-iri riw bele, ká mí kod Ngerewuru bayke na, bay haṅa Zibri ká i ba saw bi na i ziṅ pam. ² M̄i ba nzob bay nasi bari, a mí ko mii bari na i nduo kiyaw kiyaw bay tul Ngerewuru, roo le, nun nzemke ze puo ri. ³ Tusueke le, faa ká Ngerewuru náake bay ká tul nzob ḥa ni dfo bay zadε nzedεm ká nun-ε na, i ko ya a í nzaa faake

---

* **9:33** 9.33 Ezay 28.16. «Tisaw» na ba Zezu. Munu ká Zibri hii bay d́aa law-ri bo tul Zezu Krisi ya na, Zezu na vi ba nguɔf puu ká Zibri te a í lie. I hii bay be ya, bay ji le, bari Zibri na i giyan nzob yaṅa nzob ká'a tina ri saa bil nduo domay Rómri bo, ba Nzob Yaṅa Nzob ḥay ká i ber ni dfo tul puu say huɔf na ya.

ɓáy tul gaŋ sùo-ri kị hɔy. Be mini ze, i dǎake vu mbom ɓo tul faa kǎ Ngerewuru leke na ya. ⁴ Mǐ ɓaa mini key, ɓay jì ɛ, Krisi kǎ vi na, ka ɓa ɔɔ ɓie fe dǎa bol kusol na, ɓay haŋa ɓo nzoɓri riw bele kǎ i dǎa law-ri ɓo tul-e na, Ngerewuru ka naa ɓay kǎ tul-ri ha ri ɔo ɓay zadɛ nzedɛm kǎ nun-ɛ.

⁵ I kɔ, ɓay kǎ se tul haŋa ɓay naa kǎ tul nzoɓ ha ni ɔo ɓáy zadɛ nzedɛm kǎ nun Ngerewuru ɓáy faa dǎa vu mbom ɓo tul bol kusol na, *Moyze ɓaa ɓayke pola hɔy mii: «Nzoɓ kǎ dǎa fe kǎ bol kusol ɓaa ɓáy zadɛ riw bele na ɛ, a kǎw ɓáy kumnun ɓáy faa bol kusolke na*.» ⁶ A ɓay kǎ se tul haŋa Ngerewuru naa ɓay kǎ tul nzoɓ ha ni ɔo ɓáy zadɛ nzedɛm kǎ nun-ɛ ɓáy faa dǎa law ɓo tul Krisi na, ka ɓaa mii: «Mu kér kǎ ɓil law-a kị hɔy mii, nzoɓ ve ndaw ɔɔ a séke nulue ɛ», na ya. (Bayke hii ɓáa mii, ɓay haŋa Krisi dǎra a vi tusiri key.) ⁷ Mu kér mii: «Nzoɓ ve ndaw ɔɔ a séke *luɔ zadɛ baw kǎ gbuke tiya ɛ», na ya ndaw†. (Bayke hii ɓáa mii, ɓay tina Krisi saa sakra nzoɓ huɗeri.) ⁸ A ku na waa, ɓayke ɓaa mina ro zu ɛ? Bayke ɓaa mii: «Bay Ngerewuru na ɔo dǎ ya deɓ kǎ lakun-a key hɔy, a ɔo nzaa-a ndaw, ɔɔ ɓil law-a ndaw pi‡.» Bayke ku na ze ɓa kǎa ɓay dǎa law ɓo tul Zezu Krisi kǎ ɓuru ka-káake na. ⁹ Ze, zadɛka nzaa-a tji ta-taŋ mii, Zezu ɓa Ngerembay, a mú dǎa law-a ɓo tul tina kǎ Ngerewuru tina ni saa sakra nzoɓ huɗeri ha ni kaw ɓáy kumnun na ɛ, Ngerewuru a yaŋa

* **10:5** 10.5 Soro peɗ dǎa Leviri 18.5. † **10:7** 10.7 Kijina bol kusol ba sidike 9.4. ‡ **10:8** 10.8 Kijina bol kusol ba sidike 30.14.

mù, ¹⁰ bay ji ɛ, nzob ká ɔ́aa law-ε ɓo tul Zezu Krisi na, Ngerewuru naa bay ká tul nzobke ha ni ɔ́o báy zadε nzedem ká nun-ε. A zadka nzaa nzobke tji ta-tan na ka yaa ni. ¹¹ I ɔ́aa bayke ɔ́o bil mbede Ngerewuru ndaw mii: «Nzob ha ha ká ɔ́aa law-ε ɓo tul-e na, law-ε ti sáa ya mgbanŝ.» ¹² Be mini ze, nzobri ká i ba Zib, mase i ba na Zib ya hoy kara, wál sakra bari tiya; Ngerembay ká mbjw key kɪ ze ɔ́o bay tul-ri riw bele, a ɔ́aa kere zɪn nzobri riw bele ká i kod ni, ¹³ munu ká i ɔ́aa ɔ́o bil mbede be mii: «Nzob ha ha ká kod Ngerembay ɛ, Ngerewuru a yaana ni*.»

¹⁴ A ku na waa, nzob ká ɔ́aa law-ε ɓo tul-e ya ku na, a ɔ́aa mina ndaw roo a kod ni ha ni yaa ni ɛ? A nzob ká laa soro bay be ya na waa, a ɔ́aa mina ndaw roo a ɔ́aa law-ε ɓo tul-e ɛ? Zadka nzob mbjw kara se a ka-káa Bay Kere ká se tul Zezu ha ri ya na waa, nzob a ɔ́aa mina ndaw roo, a laa bay be na ɛ? ¹⁵ Zadka i pie nzob bay haɲa ni vaa ka-káa bayke ya na waa, nzobke a ɔ́aa mina ndaw roo, a se a ka-káa bayke na ɛ? I ɔ́aa ɔ́o bil mbede Ngerewuru mii: «Kóko ví nzob káa Bay Kere Ngerewururi na ba fe suoriya†.»

¹⁶ Roo ɛ, ba nzobri riw bele ze i yaa Bay Kere na key ya. Ezay nzob yaana bay saa nzaa Ngerewuru kɪ kara re sùo-ε mii: «Aa! Mbay, waa, nzob ve ze ɔ́aa law-ε ɓo tul bay ká buru ka-káake na ɛ‡?» ¹⁷ Be mini ze, ɔ́aa law ɓo tul Zezu Krisi na, vi báy faa láa káa bay, a káa bayke

---

§ **10:11** 10.11 Ezay 28.16. * **10:13** 10.13 Zuyel 3.5. † **10:15** 10.15 Ezay 52.7. ‡ **10:16** 10.16 Ezay 53.1.

ká nzob laa na laa ɛ, ba káa Bay Kere ká se tul be Krisi.

¹⁸ ɛɛ, mǐ vbi bay mii: led Izarayɛlri key na waa, i laa káa Bay Kere key na ya wum ɛ woo? U-uu, i la-laa na kɛ, bay ɛ ɛ, mbede Ngerewuru baa ta-tan mii:

«Kusol-ri yaa zad kpol kpol ká tusiri key,
a bay bari ká i baa na ku hoy kara,
se kpuru a mgba gbu zad di di ká tusiri
key.»

¹⁹ Mǐ yɛi mí vbi bay ba kɛ na robay mii: ɛ, káa bay key na waa, led Izarayɛlri laa sawke tan ya wum ba tusue kɛ ɛ? U-uu, i laa sawke ta-tan na kɛ, roo ɛ, i yaa bayke ya. Ngerewuru baa bayke ha ri pola ndaw bay faa Moyze mii:

«Mǐ sam fe zuo tul nzobri ká mù kɔ ri ba fe ya
na
bay haɲa mù kɔ ɛ, mu daake sere ka zin ri.
A mí sam fe zuo tul nzobri ká mù kɔ ri ba kòkòri,
bay haɲa mù kɔ ɛ, law-a ka faa mù ká tul-
ri*.»

²⁰ Ngerewuru yɛi a baa bay bay faa Ezay nzob yaɲa bay saa nzi-ɛ mii:

«Nzobri ká i nzáa mǐ ya na, bari ze i zin mǐ.

A nzobri ká i kod mǐ ya na, mǐ tina sùo-i ha ri†.»

²¹ A bay ká se tul led Izarayɛlri laa ɛ, Ngerewuru baa mii:

«Bil namri riw bele na,
mǐ kaa nduo-i bay wara law-i ha nzobri ká i
ba nzob tjeri,

§ **10:18** 10.18 Simri 19.5. * **10:19** 10.19 Kɛɛna bol kusol ba sidike 32.21. † **10:20** 10.20 Ezay 65.1.

ká í hii d́áa vu mbom ɓo tul-i ya na‡.»

11

Ngerewuru pɔŋ fal led Izarayelri ya

¹ Munu zu le, m̀i vbi bay mii: A munu ku waa, le, Ngerewuru pɔŋ led Izarayelri ká i ɓa nzob beri na pɔŋ k̀i w̃m ro zu le woo? Ʋ-uu, munu ya, bay ʒi le, ɓi k̀i s̀o-i kara m̀i ɓa led *Izarayel, a mí ɓa vu bulu *Abaraham ká saw kani Bezame. ² Ngerewuru na, nzob beri ká'a nan ri pola do bod ɓa taa ɓe na ka pɔŋ ri ya. Ƴ kér se tul bay ká mbede Ngerewuru ɓaa se tul nzob yaɓa bay saa nzaa Ngerewuru *Eli na í ko. Be na, ka re s̀o-ε ká pol Ngerewuru bay tul led Izarayelri mii: ³ «Ƴgerembay, led Izarayelri na, i i nzob yaɓa bay saa nzaa-ari a í ɓie *tutakra fe poy ɓori. Ba ɓi huo-i hoy ro ze m̀i t̀n, ze i nzaa faa bay ika m̀i*.» ⁴ A waa, bay ʒi ze Ngerewuru yinra do di ha ni le? Ka yinra ɓáy bay mii: «Ba ɓo huo-o ya, roo le, m̀i korɔ nzobri ɓa isod duo zad tonɔ say (7.000) ká i huku pol wuru *Baal ya na ɓa taa ɓi†.» ⁵ Ze timbede key hoy kara, do faa mbjw munu ndaw. Ngerewuru nan nzobri ká sakra led Izarayelri maa zadε nzekre hoy bay yaɓa ri ɓáy faa law kere ɓe. ⁶ Be na, ka nan ri ɓáy faa law kere ɓe ɓo, ɓáy faa ped d́áa ɓari ya, bay ʒi le, zadka'a nan ri bay tul ped d́áa ɓari le, ka d́áa bay tul law kereke na ku mbãa.

‡ **10:21** 10.21 Ezay 65.2. * **11:3** 11.3 1 Mbayri 19.10-14. † **11:4** 11.4 1 Mbayri 19.18.

⁷ A ku waa, fe ji ki ze kal le? Fe ka led Izarayelri nzaa na, i zinj ya. Ba bari huo-ri ka tul-ri nzekre ka Ngerewuru nan ri na ku ki hoy ze i zinj. A nzoɓ hawri na laa le, law-ri ngon ha ri ta laa saw bayke na kpuy‡, ⁸ munu ka i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii:

«Ngerewuru daa ha ker bay bari do tidi,
 nun-ri fumra ka di gibli ndaw,
 a suku-ri hoy kara mbii dib ka di kpuru tji
 timbede key§.»

⁹ Mbay *David kara baa ndaw mii:

«Ndad bay haɗa fe ndadi bari ka hɔɔk hɔɔk
 na
 ka fere a vi ba ndaw taka ri,
 a ba gbana mgbaka ri ndaw,
 roo a ba ngud puu teke bal-ri ndaw
 ha ri zinke bie ka maa tul-ri.»

¹⁰ Ndad bay haɗa nun-ri ka fumra gibli
 ha ri ko zad mbaa;
 a mu daa ha sobake ka hii ri
 ha mbol-ri ka te zururu banɗo*.»

Led Izarayelri lie wum ya

¹¹ Ze mi vbi bay na roɓay mii: le, led Izarayelri ka i hii daa law-ri bo tul Zezu ya, ka i te bal-ri i lie na waa, i li-lie ki wum ki ro zu le woo? U-uu, munu ya! Roo le, bay tul fe daa kaaya bari na ku ze, nzoɓ hayri ka i ba Zib ya na i zinke pam. Feke do munu bay haɗa led Izarayelri ko le, i daake sere zinj ri. ¹² Zafka fe daa kaaya bari

---

‡ **11:7** 11.7 I kji Rom 9.31; 10.3. § **11:8** 11.8 Ezay 29.10; Kijja bol kusol ba sidike 29.3. * **11:10** 11.10 Simri 69.23-24.

vi ɓa fe s̄ami ha nzoɓ haɓwri ká tusiri key, a ledi ɓari vi ɓa fe s̄ami ha nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya ku na w̄aa, zadka ɓari Ziɓri k̄i ngid̄ bele i ȳi í z̄iɗ pam na w̄aa, a ví ɓa bawda fe s̄ami ha nzoɓri riw bele ya mina le woo!

¹³ Timbeɗe key na, m̄i ɓáa ɓay z̄iɗ ɓaar̄i ká ì ɓa Ziɓ ya na ro. Bi na, m̄i ɓa nzoɓ ndáy nzaaped̄ ɓay tul nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya. Munu ká ɓa ped̄ ɓi na, m̄i zay s̄uò-i ká d̄i, ¹⁴ a mí hii ɓay d̄áa ha nzoɓri ká i ɓa saw̄ ɓiri na i ko le, i d̄áake sere z̄iɗ ri ɓo ha nzoɓ haɓeri z̄iɗke pam. ¹⁵ I k̄er í ko: zadka Ngerewuru p̄oɗ fal Ziɓri a d̄aa ha nzoɓri ká i ɓa Ziɓ ya na, i z̄iɗ faa í zuo z̄iɗ ni na w̄aa, ɓod̄ ɓáy roo, zadka Ngerewuru a yaana ri na, a ɓá bawda fe kere ká ɓa káw ɓáy kumnun nzoɓri ká i hu na ya le woo? ¹⁶ Zadka nzoɓ mbi tul fe sum a ha Ngerewuru le, kie mii, ɓieri riw bele ku na ɓa taa be. A ze zadka puu do roo sawke ɓa taa Ngerewuru le, nzaa t̄oykeri h̄oy kara ɓa taa ɓe ndaw.

¹⁷ *Led̄ Izarayelri na i do munu ɓa puu oliviye taa puo ká i kud̄ nzaa t̄oyke haɓeri ɓa fal. A ɓaar̄i ká ì ɓa Ziɓ ya na, ì do munu ɓa nzaa t̄oy puu oliviye taa ɓisuy ká i d̄aa r̄i r̄ji puu oliviye taa puo ha r̄i nzo mbiike a í so do d̄i. ¹⁸ A munu ká ì nzo mbii puu oliviye taa puo na, ì ti siika s̄uò-r̄i ká tul nzaa t̄oykeri ká i kud̄ ɓa fal na ku ya. Baar̄i na, ì ɓa nzaa t̄oy puu h̄oy ɓo, ì ɓa sawke ya.

¹⁹ Ko ya le ì ɓáa ha m̄i mii: «I kud̄ nzaa t̄oy puuri ku na ɓay haɓa ɓuru r̄ji do bol-ri zu.» ²⁰ Ba tusue k̄i. Ngerewuru kud̄ Ziɓri na ɓa fal ɓay tul

mbika law bari ká tiya. A baarĩ laa le, ì so dfo puu oliviyeke a í dfo dī, bay j̄i le, ì dāa law-rĩ bo Zezu *Krisi. Munu zu le, ì nze báy sùo-rĩ í s̄i sùo-rĩ ya, ²¹ bay j̄i le, zadka'a kud nzaa t̄oy puu oliviye taa puo ká ba led Izarayelri ku na w̄aa, maa bay baarĩ ká ì ba nzaa t̄oy puu oliviye taa bisuy ká í so dfo dī na, ka ti kúdf r̄i ya le?

²² I ko faa ká Ngerewuru báke nzob law kere ndaw, a ȳiñ ká tul nzob ndaw na. Ka dāa ȳiñ z̄iñ Zibri ká i hii dāa law-ri bo tul Zezu ya í lie, a baarĩ laa le, ka dāa kere z̄iñ r̄i. Roo le, ndaf bay káw bil law kere be na ndaw ro! Munu ya le, a kúdf r̄i munu ká nzaa t̄oy puu na ndaw. ²³ A bari led Izarayelri na, zadka i p̄oñ law nḡoñ bari í ȳi í vi le, Ngerewuru a dāa ri r̄ji zadε ká pola na, bay j̄i le, ka dfo báy h̄urusuo ká bay dāa ri r̄ji zadε ba k̄i. ²⁴ Tusueke le, baarĩ ká ì ba led Izarayelri ya na, ì ba nzaa t̄oy puu oliviye taa bisuy ká i dāa r̄ji puu oliviye taa puo na. Ba fe ká dāake nḡoñ bamba tasiri ká nzob maa dāa ya. Munu ká Ngerewuru dāa ped ká nḡoñ bamba ká nzob maa dāa ya na w̄aa, maa bay bari led Izarayelri ká i ba nzaa t̄oy puu oliviye taa puo na, ka ti dāa ri r̄ji zadε ba k̄i ya le!

Led Izarayelri riw bele i z̄iñ pam

²⁵ Yu-iri, m̄i hii bay tina saw fe ká dfo zad muni pola na, bay haña bo ì ko le, ì d̄ike sùo-rĩ ba nzob nun n̄emri ya. Feke na ze dfo key: Led *Izarayel haneri na i vi ba nzob law nḡoñori. Law nḡoñ bari na a doko munu kpuru maa báy nam ká nzobri riw bele ká i ba Zib ya, ká Ngerewuru

nan ri ba taa be na, i ví zĩnke pam. ²⁶ Be ze, leđ Izarayelri riw bele i zĩnke pam munu ká Ngerewuru baa do bil mbede be mii:

«Nzob Yaana Nzobri na a úru saa Sign,
a naa fe kaaya vu bulu Zakobri.

²⁷ Zadka mĩ náa feyaa bari na,
a bá tusue kuni ká mĩ saa zĩn ri†.»

²⁸ Zadka náa kéri se tul kaa Bay Kere ká Zibri tun ɲereɲ na le, i ba nzob tul ɲgani Ngerewuru bay haɲa bo, baari ká ì ba Zib ya na ì zĩn kereke ká dī. Roo le, zadka náa kéri se tul faa ká Ngerewuru nánke ri na laa le, i ba nzob nun-ε bay tul bulu bari, ²⁹ bay ji le, Ngerewuru na ha fe le, ka yi a vbida ya, a nzobri ká'a dī ri na kara, ka suo kər bayke ya ndaw. ³⁰ Baari na, pola na ì mba nzaa Ngerewuru, roo le, timbede key na Ngerewuru ko nun sie baari, a daa law kere zĩn ri bay tul Zibri ká i mba nzi-ε. ³¹ Zadka mbaka nzaa bari do ba faa ká Ngerewuru kóke nun sie baari na le, a kóko nun sie bari faa mbjw munu ká baari na ndaw, ³² bay ji le, be na ka mgbá nzobri riw bele do bil mbaka nzaa bay kieke law kere be ha nzobri riw bele.

³³ Kuu-wuy! Ngerewuru na ba bawda nzob!

Nun nzem be bay fe kóko be na, gbuke tiya!

Feri ká'a mbi nzi-ε ká dī na,

nzob ká'a máa bay kóko sawke ko na, mbjw tiya!

Feri ká'a leke ká bil law-ε bay daa na kara,

nzob ká'a máa kóko sawke ko na, mbjw tiya ndaw!

† 11:27 11.27 Ezay 59.20-21.

- 34 I dfaa dfo bil mbede Ngerewuru mii:
«Nzob ve ze ko ker bay Ngerembay na le?
Nzob ve ndaw rɔɔ, maa bay haɲa ni nzaa boko
le‡?»
- 35 «Waa, nzob ve ndaw rɔɔ, ha ni fe rɔɔ
bay haɲa ni yi a puo ni mbolke le§?»
- 36 Tusueke le, feri riw bele uru saa luo-ε;
feri riw bele dfo bay faa hurusuo-ε ndaw,
a feri riw bele dfo bay tul-e ndaw pi!
Rin dika ba taa be banɲuo kpadara.
Amem! Ndad bay haɲa ni ka dfo munu na ki!

12

Séke simsed ka rii law Ngerewuru

¹ Yu-iri, munu ka Ngerewuru dfaa law kere zin naari na, mi bo ri bay haɲa ri mbi suo-ri bay yore ded ha ni ba *fe poy ka dfo bay kumnun bod ba taa be a rii law-ε. Be ndaw rɔɔ, a ba tusue ruo Ngerewuru ka uru saa bil law-ri ka dfo nun haɲa ri dfaa na. ² I mboro nduo ped nzob tukeleri ka tusiri key na ya, roo le, i ha Ngerewuru ze ka fere ker bay baari ba fie, a ha ri nun nzem fie ka bay haɲa bo, i maa keleke fe ka law-ε hii: fe ka ba kere ndaw, a rii law-ε ndaw, rɔɔ a dfo bay zadε nzedem ndaw pi.

³ Bay faa law kere ka Ngerewuru ha mi na, mi baa ha ri riw bele: nzob ha ha le, ka ko suo-ε ba nzob ka bamba ya. Roo le, ka ko suo-ε maa bay faa mbika law ka Ngerewuru ha ni na. ⁴ I ko, suo naa nzob ka mbjw key na, nzaa vawkeri

---

‡ 11:34 11.34 Ezay 40.13. § 11:35 11.35 Zob 41.3.

ng̃ji bamba, a ped́ d́aa nzaa vawkeri ká mb̃iw mb̃iw na kara d̃o bod́ bod́. ⁵ Do faa mb̃iw munu nd̃aw, ze náa rũori na bamba h̃oy kara, náa d̃ori ba s̃uo ká mb̃iw h̃oy báy faa z̃uo z̃ij Zezu *Krisi. Naari riw bele na, náa zũori z̃ij k̃i munu ba nzaa v́aw s̃uo-ri ká mb̃iw. ⁶ Náa d̃ori báy fe iniri bod́ bod́ ká Ngerewuru h̃a naari h̃oy h̃oy maa báy zad́ ped́ ká'a h̃ii bay hãja náa d́aari. Be ze, zadka nzõb mb̃iw ká sakra naari key, d̃o báy fe ini yããja bay saa nzaa Ngerewuru a baa h̃a nzõbri le, d̃o nun hãja ni ka d́aa maa báy mbika law ká'a d̃õke na. ⁷ Zadka nzõb k̃i d̃o báy fe ini ká bay d́aake ped́ h̃a nzõbri le, d̃o nun hãja ni ka d́aa ped́ke na báy zad̃e nd̃aw r̃o! A nzõb ká d̃o báy fe ini fére nzõbri fe laa le, ka fére ri fe na. ⁸ Nzõb ká d̃o báy fe ini d́aa w̃ara bo bil law nzõbri le, ka d́aa munu na k̃i. Nzõb ká ba nzõb hãja nzõbri fe le, ka d́aa báy law kere ká puluk. Be ká'a ba nzõb nd́aka faa pol nzõbri le, ka d́aa báy faake. A nzõb ká ba nzõb kóko nun síe nzõbri laa le, ka d́aa báy suoriya.

⁹ Ndad́ bay hãja law ini taa tusũke ze ka d̃o sakra baarĩ. I tuñj fe kãayari na ngereñj ba fal, a í m̃gba sãw fe kere ze í d́aa. ¹⁰ Í ko k̃i ba nzõb nun k̃i munu ba yũ k̃iri ká i h̃ii k̃i, a í d́aa mbay bo tul̃ k̃i ba lie ba lew. ¹¹ Í nduõ kiyaw kiyaw a í d́aake ped́ h̃a Ngerembay báy bil law-r̃i riw bele bo, í ba lay ya. ¹² Í d́aa suoriya bay tul̃ fe ká Ngerewuru waa z̃ij r̃i ká ì d́aa law-r̃i te d̃i nzok̃do na. Í iki law-r̃i ká bil fe sekeri ká t̃ji tul-r̃i, a í d́aa nzaa bay kere bañguõ kpadara. ¹³ Yũ baarĩ ká bil Krisi ká i se síe fe na ì so ri ká d̃i, a

í mgba nzobri ká i vi luo-rì na báy kere. ¹⁴ I sàm fe zuo tul nzobri ká i d̄aa nun-rì tuo síe. I sàm fe ze ka zuo tul-ri bo, ì fád ri ya. ¹⁵ I d̄aa suoriya zìṅ nzobri ká i d̄o bil suoriya, a í r̄e-r̄ew zìṅ nzobri ká i kaw báy r̄ew. ¹⁶ I zúo zìṅ k̄ì báy kere ba lie ba lew. I s̄ii s̄uò-r̄ì ya, roo l̄e, ì k̄o nzobri riw bele ba nzoḅ, a í naa nun nzoḅ mb̄iw ya. I d̄i s̄uò-r̄ì ba nzoḅ nun n̄zemri ya.

¹⁷ Zadka nzoḅ d̄aa fe s̄eke zìṅ r̄ì l̄e, ì ȳì í d̄aa fe s̄ekeke na zìṅ ni ká fal-ε ya, roo l̄e, fe kere ze ì d̄aa ká nun nzobri riw bele. ¹⁸ Zadka bay d̄o, r̄oḅ faa bayke d̄o fi luo-r̄ì l̄e, ì d̄aa kp̄uru í leke bayke, a í káw d̄ekeke ka zìṅ nzobri riw bele. ¹⁹ Baarì nzobri ká m̄i k̄o r̄ì ba nzoḅ nun-i na, fe s̄eke ká nzobri d̄aa zìṅ r̄ì na, ì puo mb̄olke s̄uò-r̄ì ya, roo l̄e, ì ála faa h̄a N̄ger̄ew̄uru ze ka d̄aa h̄ere be ka zìṅ ri munu ká'a baa d̄o bil mbede be mii:

«Mb̄ol fe s̄ekeri ká nzobri d̄aa zìṅ r̄ì na,
 ì ála h̄a m̄i bi k̄ì, mi vb̄ída gbaa ndaake.
 Bi k̄ì ze m̄i p̄úo mb̄olke ká'a máa tul nzoḅke na
 báy*.»

²⁰ R̄oḅay, ka ȳì a baa mii:

«Zadka k̄on s̄e nzoḅ tul ṅṅani bo l̄e,
 mu h̄a ni fe s̄um h̄a ni ka s̄u;
 a zadka k̄on mb̄ii ze s̄e ni l̄e,
 mu h̄a ni mb̄ii ka nzoḅ.»

Zadka mù d̄aa munu l̄e, be nd̄aw r̄oḅ
 bawda sahoḃ a mgbaka ni báy†.»

²¹ Mu h̄a fe k̄aya na ka mba tul-a ya, roo l̄e, mu háw ȳum ká tul fe k̄aya báy faa fe d̄aa kere.

* **12:19** 12.19 K̄iṅa bol kusol ba sídike 32.35. † **12:20** 12.20 Sim bayri 25.21-22.

13

Dáa vu mbom bo tul nzob rewpuori

¹ Nzob haa haa ɛ, ka daa vu mbom bo tul nzob rewpuori, bay ji ɛ, rewpuo haa haa kara uru saa luo Ngerewuru. Bari ka i kaw tul puori na, ba be ki ze ka daa ri kaw tul karingaw mbay. ² Be mini ze, nzob ka tun ri ngeren ɛ, ka nda puu bay feri ka Ngerewuru mbi nzi-ɛ ka di na zu. A nzobri ka i nda puu bayke na, ba bari ki suo-ri ze i an bay bo tul-ri. ³ Tusueke ɛ, nzobri ka i daa fe kere na, i ti daa hie nzob rewpuori ya, roo ɛ, bari ka i daa fe kaaya ze i hie ri. Waa, mu hii bay hana hie nzob rewpuori mba mu ya ɛ? Munu zu ɛ, mu daa fe kere, bo ha ri pisi mu ka di, ⁴ bay ji ɛ, Ngerewuru daa pedke zuo nduo-ri bay hana ri soke mu ha mu daa fe kere. Ze bo, zadka mu daa fe kaaya laa ɛ, mu ha hie ka mba mu, bay ji ɛ, hirusuo ka Ngerewuru ha ri na do bay hana ri daake fe seke zin nzob fe daa kaaya. I daa pedke na munu bay kieke here Ngerewuru ka tul nzob fe daa kaayari. ⁵ Sawke mini ze, ndad bay daa vu mbom bo tul nzob rewpuori. Mu daa munu bay duuke here Ngerewuru hoy ya, roo ɛ, mu daa bay faa ker bay bo ka bil law-a ki ndaw ro!

⁶ Sawke mini ndaw ze, i puoke larimbuo, bay ji ɛ, bari ka i ba nzob rewpuori ka i ha ri puo larimbuo na, ba ped ka Ngerewuru ki daa zuo nduo-ri bay hana ri daa bay faake. ⁷ Feri riw bele ka do bay hana ri puo nzobri na, i puo ri: i puo larimbuo ha nzob mbu larimbuori, a i puo tul feri ka i tuu ha ri na kara ndaw pi. Nzob ka

do nun h̄je ni ɛ, ì h̄je ni; a nzoɓ ká do nun d́aa mbay ɓo tul-e laa ɛ, ì d́aa mbay ɓo tul-e.

⁸ I ha mbɔl nzoɓ mb̄jw kara ka do tul-r̄i ya. Roo ɛ, mbɔl mgbaka ini zin̄ k̄i ze ka do tul-r̄i ɓaŋguɔ. Nzoɓ ká h̄ii yu-eri ɛ, ka d́aa fer̄i riw bele ká *bol kusol h̄ii ɓayke na ɓáy zadɛ. ⁹ Tusueke ɛ, bol kusolri ká mii: mù ti d́aa nun pie ya, mù ti ika nzoɓ ya, mù ti ri-riiɓa ya, mù ti kóko nun fe ya, roɔ ɓáy bol kusol haɓwri riw bele na, mbu tul-e mb̄jw hoɓ ká ɓil bol kusol ká ɓaa mii: «Mu h̄ii ku-ɔ munu ká s̄u-ɔ ɓo k̄i*.» ¹⁰ Nzoɓ ká h̄ii ku-ɛ na, ka ti d́aa fe seke zin̄ ni ya. Be ze, h̄ii ku-ɔ na ɓa d́aa fer̄i riw bele ká bol kusol h̄ii ɓayke ɓáy zadɛ nzedem. ¹¹ Bil namri ká náa kawri d̄i timbedɛ key na, ndad̄ ɓay haɓa náa kóri ɓáy kere ndaw ro! Ba nam túma saa tul nam ro, ɓay ji ɛ, nam ká Ngerewuru a yáaɓake naari ngid̄ bele na, t̄on̄ d̄i munu ɓa nam ká náa mbikeri law naari na ku mb̄aa ro.

¹² Suɓ tilo na do d̄i ya ɓay zékre, a ha zad̄ taɓa laa ro ze do tán̄. Munu zu ɛ, náa pón̄ri fe d́aa kaaya ká ɓil suɓ tilo na riw bele ɓa fal, a náa fáari fe remri ka zúɔ s̄u naari, a náa rúkeri ruy ká ɓil zad̄ taɓa. ¹³ Náa dáari fe ká do ɓáy zadɛ munu ká nzoɓri dáake fe ká ɓisie. Náa nzéri ɓáy s̄u naari ká tul d́aa k̄on fe kaaya ɓáy koy him, d́aa fe ìmri ɓáy fe d́aa sahoɓ ndaw, roɔ roɔd̄ k̄i ɓáy d́aa sere ndaw pi. ¹⁴ I ha Ngerembay Zezu *Krisi ze ka re mbay ká tul-r̄i, a í pón̄ faa ha k̄on naysuo kúɔ r̄i ha r̄i d́aa fe ká law-ɛ h̄ii na mb̄aa.

* **13:9** 13.9 Soro pef d́aa Leviri 19.18; Luk 10.25-37.

14

I mgba kị báy kere í d́aa bay bo tul kị ya

¹ Nzob ká mbika law be ngon ya na, ì mgba ni báy kere tan máy bay zin ni ká tul kér bay beri.

² Nzob hanε ε kɔ a baa mii, báy faa mbika law beri na, beri maa bay suna feri riw bele; a nzob kị ká ngon ká bil mbika law ya laa ε, ka san náy san a láa ba vaynay kị hoy. ³ Nzob ká sụ feri riw bele na, ndad bay hanε ni ka ím nzob sán náy na ku ya, a nzob ká san náy san laa ε, ka d́aa bay bo tul nzob ká sụ feri riw bele na ya, bay jí ε, be na Ngerewuru yaa ni báy kere. ⁴ A ku na waa, mù ba ve ndaw rɔɔ bay d́aa bay bo tul nzob ká ba nzob ped bo ya na ε? Ze, fe d́aa be do báy zadε, mase báy zadε ya hoy kara, ba bay gan tul-e zu. A ε, fe d́aa be na a d́oko báy zadε, bay jí ε, Ngerembay ká ba gan tul-e na, do báy hurusuo ká bay sókɔ ni ká d́i.

⁵ Robay, nzob hanε ε ker a baa mii, nam haneri ku na do bod ká nun Ngerewuru kal nam hawri; a nzob kị laa ε ker a baa mii, namri riw bele na maa ba kị mbiw hoy. Ndad bay hanε nzob ha ha ε, ka kɔ kér bay be ká bil law-ε na ka ta-tan. ⁶ Nzob ká kɔ nam hanε do bod kal nam hawri na, ka d́aa munu a d́aake mbay bo tul Ngerembay. A nzob ká sụ feri riw bele na, ka d́aa munu a d́aake mbay bo tul Ngerembay ndaw, a d́aake taambol ha ni bay tul fe sumri na. A nzob ká sụ feri riw bele ya na kara, ka d́aa munu bay d́aake mbay bo tul Ngerembay, a d́aake taambol ha Ngerewuru ndaw pi. ⁷ Tusueke ε, nzob mbiw

ká sakra naari key ká kaw báy kumnun báy tul gan sùo-ε na, tiya, a nam hudf naari hoy kara, Ngerewuru re mbay ká dĩ ndaw. ⁸ I kò, zadka náa káwri báy kumnun báy na, náa káwri bay d'áa ped hạ Ngerembay. A zadka náa h'uri laa le, náa sékeri bay v'aa káw zinj ni. Ze náa h'uri na hu, mase náa káwri báy kumnun hoy kara, náa bári taa Ngerembay, ⁹ bay ji le, *Krisi na hu a y'i a kaw báy kumnun bay bá Ngerembay ká tul nzoɓ huderi ndaw, nzoɓ káw báy kumnunri ndaw pi. ¹⁰ A ɓo na w'aa, bay jike roo mù d'áake bay ɓo tul yu-ɔ na le? Bay ji k'i ndaw roo mù ãmke yu-ɔ na le? I kò, naari riw bele na, náa d'okori pol Ngerewuru bay haɗa ni ka kuɗ sal bay ɓo tul naari. ¹¹ Ka ɓaa d'fo ɓil mbede ɓe mii:

«Bi Ngerembay Nzoɓ Káw Báy Kumnun na,
 m'í ɓaa ta-taɗ ha ri mii:
 nzoɓri riw bele ì húku pol-i,
 nzoɓ haɗa haɗa kara a ɓáa ta-taɗ báy nzi-ε mii,
 ɓi na, m'í ɓa Ngerembay*.»

¹² Be mini ze, nzoɓ haɗa haɗa ká sakra naari key na, a k'iɗa fal fe d'áa ɓeri sùo-ε k'i hạ Ngerewuru.

Mu daa fe ká'a ɓíε mbika law yu-ɔ ya

¹³ Munu zu le, náa p'ɔɗri nzaa nduo d'áa bay ɓo tul k'i na ka gb'u. A roo le, fe ká d'fo nun haɗa ri mbi nzaa-ri ká dĩ na ze d'fo key: ì daa fe mb'iw ká'a d'áa hạ yu ɓaar'ri te ɓal-ri ká dĩ, ha ri daa fey'aa ya. ¹⁴ Bi le, zúo zinj Ngerembay Zezu na daa hạ m'í kò ɓa tusε mii, fe sum ká ɓa ãm ká bay sa-saɗ báy tul gan sùo-ε na mb'iw tiya. A ze

* **14:11** 14.11 Ezay 45.23.

bo, zadka nzoɓ kɪ ker a ɓaa mii, fe sɔm key na ɓa fe sánke ɛ, feke na vi ɓa fe sánke ɓay tul-e ɓe kɪ zu. ¹⁵ Bo na, zadka mù ɓie ɓil law yu-ɔ ɓáy faa fe sɔm ɓo ká mù sɔ na ɛ, mù ɗaa fe ɓáy faa law ini mbăa ro zu. Yu-ɔ ká *Krisi hu ɓay tul-e na, mu ɗaa ha ni ka zin ɓie ɓay tul fe sɔm ɓo hoy ya! ¹⁶ Fe ká ì kɔ ɓa fe kere na, ì ɗaa ha ni ka ɓa faa haɲa nzoɓri ɓăake ɓay ndaya se tul-rĩ ya, ¹⁷ ɓay ɲi ɛ, nzoɓri ká Ngerewuru re mbay ká tul-ri na, fe ká Tem Law Pie ha ni mgba law-ri na ɓa ɗaa fe ɓáy zadɛ ndaw, káw ɗekeke ndaw, roɔ ɗaa suoriya ndaw, ɓo ɓa fe sɔm ɓáy fe nzoko ya. ¹⁸ A nzoɓ ká ɗaa ped ha Krisi ɓáy nduo ped ká mini key na, ka rii law Ngerewuru ndaw, a nzoɓri hoy kara, hii ɓayke zin ni ndaw pi.

¹⁹ Munu zu ɛ, náa nzári faa fe ká'a ɗaa ha ɗekeke ɗóke sakra naari ndaw, fe ká'a sóko naari ha náa ngónkeri ká ɓil mbika law ɓa pola pola ndaw pi. ²⁰ Mu ɓie ped Ngerewuru ɓáy faa fe ká mù sɔ hoy ya. Ba tusue kɪ, fe sɔmri riw bele na maa sɔɲa, roo ɛ, sɔɲa fe haɲe ká'a ɗaa ha nzoɓ haɲri ɗáake feyaa na ɗo ɓa fe ká ndaya. ²¹ Pón sɔɲa náy ndaw, nzoko him ndaw, roɔ ɓáy feri riw bele na, ndad mba ɗaa ha yu-ɔ lieke ɓo ɓil feyaa na. ²² Fe ká mù kɔ ká ɓil wara law-a ɓa fe kere ɓáy faa mbika law na, mu kóro ɗo ɓil law-a ká sakra ɓo ɓáy Ngerewuru. Nzoɓ ká ɗaa fe ká law-ɛ ruu ni ká dí ya na, suoriya ɓa taa ɓe. ²³ A roo ɛ, nzoɓ ká law-ɛ ruu ni ɓay tul fe sɔm, roɔ a mbi feke a sɔ ɛ, ɓay ɗo tul-e, ɓay ɲi ɛ, ka ɗaa ɓáy faa kér ɓay kere ká uru saa ɓil wara law-ɛ na ya. Feri riw bele ká nzoɓ ɗaa ɓáy kér ɓay

ká uru saa bil w̄ara law-ε ká ruu ni ká d̄i na, ba feȳaa.

15

I m̄gba k̄i báy kere munu ká Krisi d̄aa z̄iη r̄i

¹ Naari ká náa ηgón̄ri ká bil mbika law ro na, ba ped naari ká bay sóko nzobri ká i ηgón̄ ká bil mbika law bari ya báy na, bo náa nzáari fe ká rii law naari h̄oy ya. ² Ndad̄ bay haηa nzob̄ haηa haηa ká sakra naari key na, ka nzaa fe ká'a ndád̄ yu-ε, a s̄o ni ká d̄i hā ni ηgón̄ke ká bil mbika law be ba pola pola. ³ Ī k̄o, *Krisi k̄i s̄uo-ε kara nzaa faa fe ká rii law-ε h̄oy ya, roo l̄ε, s̄εke fe t̄ji tul-e munu ká nzob̄ mb̄iw̄ baa bayke d̄o bil mbede Ngerew̄uru mii: «T̄jiri ká nzobri t̄jiri mù bo Ngerew̄uru na, ȳji a zuo tul-i*.» ⁴ Ze fer̄i riw̄ bele ká i d̄aa bayke d̄o bil mbede Ngerew̄uru pola na, i d̄aa d̄o bay féreke naari fe, bay haηa bo, báy faa íki law nd̄aw, d̄aa w̄ara bo bil law nd̄aw ká náa yaari bayke na, náa d̄aakeri law naari nzok̄d̄o ka te tul fe ká Ngerew̄uru waa bayke bay tul naari na. ⁵ Ndad̄ bay haηa Ngerew̄uru ká ba nzob̄ d̄aa w̄ara bo bil law nzob̄ nd̄aw, a hā s̄ūu law hā nzob̄ nd̄aw na, ka d̄aa hā k̄er̄ bay baar̄i ka maa k̄i, ha r̄i k̄aw̄ke báy kere z̄iη k̄i ba lie ba lew̄ munu ká Zezu Krisi h̄ii bayke na. ⁶ Be mini ze, baar̄i riw̄ bele na, ĩ p̄isi be ká'a ba B̄aa Ngerembay naari Zezu Krisi báy law máa k̄i nd̄aw, kusol máa k̄i nd̄aw pi.

---

* 15:3 15.3 Simri 69.10.

⁷ Munu zu ɛ, ì mgba kị báy kere munu ká Krisi mgba rì báy kere ha ni ba fe riŋ dika Ngerewuru.

⁸ Mì baa ha rì ba tusuɛ: Krisi na vi ba nzob ped Zibri bay daake fe ká Ngerewuru waa ziŋ bulu bari na ha ni ka ɔ báy zadɛ bay kieke mii, Ngerewuru na do tul bay be. ⁹ Robay, ka vi bay haŋa nzobri ká i ba Zib ya na, i pisi Ngerewuru bay tul law kere be, munu ká i daa bayke do bil mbede Ngerewuru mii:

«Bi na, m̀ pisi mù ká saw nzobri ká i ba Zib ya, m̀ dika sim mí gólke riŋ mbay bo†!»

¹⁰ Robay, i baa do bil mbede be mii:

«Baari saw nzobri ká ì ba Zib ya na, ì daa suoriya ziŋ nzobri ká Ngerewuru nan ri do bod ba taa be‡.»

¹¹ I daa do bil mbede na robay mii:

«Baari saw nzobri riw bele ká ì ba Zib ya na, ì pisi Ngerembay!

Ndad bay haŋa saw nzobri riw bele,

dí sim í dáake riŋ dika bo tul-e§!»

¹² Ezay nzob yaŋa bay saa nzaa Ngerewuru baa ndaw mii:

«Vu bulu David* mbjw munu a vika.

Be na, a réke mbay ká tul saw nzobri ká i ba Zib ya;

ɛ i daa law-ri te tul-e nzokdo†.»

¹³ Be ze, ndad bay haŋa Ngerewuru ká ba nzob haŋa law nzob te tul-e nzokdo na, ka

† **15:9** 15.9 Simri 18.50. ‡ **15:10** 15.10 Kijna bol kusol ba sidike 32.43; Ezay 66.10. § **15:11** 15.11 Simri 117.1. * **15:12** 15.12 Báy nzaa gerek na, i daa ba «vu bulu Izay,» roo ɛ, Izay (Zese) na ba baa David. † **15:12** 15.12 Ezay 11.10. Ká zad ni key na, Ezay baa bay ká se tul Krisi.

ha suoriya ka mbaa bil law-rì gbay gbay, a ha ðekeke be ka sádf zinj rì ndaw bay faa mbika law baarì, bay haña rì ba nzoð d́aa law te tul-e nzokðo bay faa h́urusuo Tem Law Pie.

Pol oró bie ped be ká Azi, a waa bay varu kị

¹⁴ Yu-iri, bi kị sùo-i kara m̀ kó mii: baarì na law kere mbaa bil law-rì gbay gbay, í kó saw feri riw bele ndaw, a í maa bay haña kị nzaa boko ndaw pi. ¹⁵ Ze munu hoy kara, zad h́ane ká bil mbede ni ká m̀ d́aa ha rì key na, m̀ sùu law-i mí tokro tem law-rì ká tul feri ká ì kó pola na. M̀ d́aa munu bay tul law kere ká Ngerewuru d́aa zinj m̀, ¹⁶ a náa m̀ ðo bod ba koy ped Zezu *Krisi bay tul saw nzoðri ká i ba Zið ya. A bi le, m̀ mbi sùo-i mí d́aake ped, a mí káake káa Bay Kere Ngerewuru bay haña bo, nzoðri ká i ba Zið ya na, i víke ba nzoðri ká i rii law Ngerewuru, munu ba *fe poy ká rii law-ε, í ba nzoð ká *tañ kad kad bay faa Tem Law Pie.

¹⁷ Be mini ze, bay faa zúo zinj Zezu Krisi na, m̀ maa nd́aka giri sùo-i ká tul ped Ngerewuru ká m̀ d́aa na. ¹⁸ Tusueke le, zadka m̀ uru mí baa bay feri ku na, ba bi ze m̀ d́aa bay h́urusuo-i ya, roo le, ba Krisi ze d́aa fekeri bay faa bi, bay haña nzoðri ká i ba Zið ya na, i d́aake vu mbom bo tul Ngerewuru. Ka d́aa bay faa bay biri ndaw, ped d́aa biri ndaw, ¹⁹ bay h́urusuo Tem Law Pie ká tina sùo-ε bay faa fe d́aa sanri ndaw, bay feri ká mba kóko ndaw pi. Be mini ze, m̀ ka-káa Bay Kere ká se tul Krisi na mí séke bay zadri riw bele, tii sawke saa Zuruzalem kpuru tịi kudú zad ká

Iliri. ²⁰ Roo le, mĩ mbi sùo-i mí ka-káa Bay Kere Krisi ká zadri ká nzebri laa ká dī ya báy k̄i hoy. Mĩ daa munu bay káy fal ped ká nzoḅ k̄i daa ro na ya. ²¹ Mĩ hii bay haṅa ni ka do munu ká i daa do bil mbede Ngerewuru mii:

«Bari ká nzoḅ ka-káa bay be ha ri ya báy na, i kókó ni;
a bari ká i laa soro bay be ya báy na, ì láa káa bay be‡.»

²² Be ze, ba fe ká hiyeṅ faa banquo ha mĩ séke luo-rĩ ya.

²³ Roo le, timbede key na, mĩ ɔɔ bie ped bi ká bil kuḍu zadri key na ro. Munu ká ba d̄ie lew hoy mĩ daa kɔn séke bay vaa kókó rĩ na, ²⁴ mĩ hii bay séke t̄ii tul-rĩ báy nam ká mĩ kálke ba Espay. Tusueke le, kál bi ba lew na, mĩ ker bay vaa kókó rĩ ha rĩ so mĩ báy faa varu bi na. Mĩ naaṅa tul-rĩ nam maa fe ha sáy kókó rĩ na, ka nda siri ndji ndaw ɔɔ mí kál báy. ²⁵ Timbede key le, mĩ se ba Zuruzalem bay tul ped nzoḅ mbika lawri ká i kaw dī na, ²⁶ bay ji le, nzoḅ mbika lawri ká kuḍu zad ká Maseduwān báy Akayi na, i mbi nzaa-ri bay mbú fe bay sókoke nzoḅ kukuri ká i do sakra nzoḅ mbika lawri ká Zuruzalem na. ²⁷ Bari na, i uru báy law hiiya bari k̄i bay mbú fe; a ze munu hoy kara, ba ped ká do tul-ri bay haṅa ri daa, bay ji le, bari ká i ba Zib ya na, Zibri ká i ba nzoḅ mbika lawri ká Zuruzalem na, i so ri báy faa káa Bay Kere ha ri z̄inke fe s̄ami Ngerewuru z̄iṅ ri mb̄iw hoy. Munu zu le, bari ká i ba Zib ya na hoy kara, i sóko Zibri na báy feziṅa bari.

‡ 15:21 15.21 Ezay 52.15.

²⁸ Be ze, zadka mǐ ńro bie ped key, a mí vǎa đaa fe mbú na zuo nduo nzobkeri le, mǐ kál báy faa tul-rǐ ndaw roo mí se Espay na báy. ²⁹ Ze, mǐ ko ndaw, zadka mǐ tji tul-rǐ le, mǐ tji báy bawda fe sami Krisi.

³⁰ Ze yu-iri, fe ká mǐ ńo rǐ ká đí báy rin Ngerembay naari Zezu Krisi ndaw, báy law ini ká Tem Law Pie ha naari ndaw na ze do key: ì đaa nzaa bay kere bay tul-i ká pol Ngerewuru, í rúke ruy zin mǐ. ³¹ I đaa nzaa bay kere bay haña mǐ tji ká bil nduo nzob law ngonori ká Zude na, bay haña ńo, fe mbúri ká mǐ séke ba Zuruzalem na, nzob mbika lawri ká đí i yaa báy suoriya. ³² Be ndaw roo, zadka Ngerewuru hii le, mǐ tji tul-rǐ báy bawda suoriya, a mí yaa ńmi ká sakra baari. ³³ Ndad bay haña Ngerewuru nzob haña đeđeke ha nzob na, ka sád zin rǐ riw bele. Amem! Ndad bay haña ni ka do munu na kǐ.

16

Pol hii soko ha nzob mbika lawri ká Róm

¹ Yu-iri, tinam naari Febe ká ba nzob ped Ngerewuru ká sakra nzob mbika lawri ká i mbu tul kǐ ká Sankere na, ka se ba luo-rǐ vǎw. ² Zadka'a se le, mǐ kod rǐ bay haña rǐ mgba ni báy kere báy rin Ngerembay naari Zezu *Krisi faa mbiw munu ká baari nzob Ngerewururi i đáake zin kǐ na. I so ni ká tul feri riw bele ká'a se sieke ká luo-rǐ, bay ji le, be kǐ sùo-ε na, ka so nzobri ngi-ngii ndaw, a bi hoy kara ka so mǐ ndaw pi.

³ I hii soko ha Prisil báy waa be Akilas ká i ba baw ped bi ká bil ped Zezu Krisi. ⁴ Bari na, i

nzuu sím bari do guma ndaw roo í yáake m̃. Ba bi huo-i hoy ze m̃ ỹi báy taambol ha ri ya, roo le, ba nzoɓ mbika lawri ká i mby tul k̃i báy zadri bod bod riw bele ká i ba saw Zib ya na kara, i daa munu ndaw. ⁵ I hii soko ha nzoɓ mbika lawri ká i mby tul k̃i ká luo-ri na. I hii soko ha Epayneɗ ká m̃ hii ni bamba na ndaw. Be na, ka ba titire nzoɓ ká'a mbi law-ε ha Kriɓi ká kuɗu zad ká Azi. ⁶ I hii soko ha Mari ká daa ped bamba bay tul-r̃i na. ⁷ Andoronikus báy Zuniyas ká i ba nzoɓ ini bi ká búru k̃iri buru naa hul sal mb̃iw na, ì hii soko ha ri. Bari na, i ba *nzoɓ ndáy nzaapedri ká nzoɓri daa mbay bo tul-ri, a í mbi law-ri ha Kriɓi pola ha m̃.

⁸ I hii soko ha Ampiliyatus, be ká m̃ ko ni ba nzoɓ nun-i báy faa law ini Ngerembay. ⁹ I hii soko ha Urb̃e, be ká'a ba b̃aw ped naari ká bil ped Kriɓi, roo Estakis ká m̃ hii ni bamba na. ¹⁰ I hii soko ha Apeles; ká bil kóko seke fe hoy kara ka mgba mbika law-ε ngo-ngoŋ ká tul Kriɓi na. I hii soko ha nzoɓ bil hul Arisitobulri ndaw. ¹¹ I hii soko ha nzoɓ ini bi Erodiŋ. I hii soko ha nzoɓ bil hul Narsiseri ká i daa law-ri bo tul Ngerembay naari. ¹² I hii soko ha Tirifen báy Tirifoz, bari ká i daa s̃o-ri taa tom ká bil ped Ngerembay, roo tiñaa Persid, be ká'a daa ped bamba ha Ngerembay ndaw na. ¹³ I hii soko ha Rufusi ká daa ped ndad bamba ha Kriɓi, roo í hii soko ha mi-ε ká do munu ba máa ndaw na. ¹⁴ I hii soko ha Asinkrid ndaw, Felegon ndaw, Ermes ndaw, Patorobas ndaw, Ermes ndaw, roo báy yu-iri riw bele ká i do zin ri na ndaw pi. ¹⁵ I hii soko

hà Filolok báy Zuli, Nere báy tini-ε ndaw, rɔɔ í hii soko hà Olimpas báy nzoɓ taa Ngerewururi riw bele ká i dɔ zɪŋ ri na. ¹⁶ I mgbá kɪ girik girik í úl suku kɪ, í hiike soko lik lik hà kɪ ɓa lie ɓa lew. Nzoɓ mbika lawri riw bele ká i mbɔ tul kɪ í kaw zad ni key na, i hii soko ha rì.

Ɔɔ ɓie nzaa ɓoko Pol

¹⁷ Yu-iri, mɪ ɓo rì bay haɲa rì nze báy sùò-rì bay tul nzoɓri ká i ɗaa hà téke ɓil kɪ dɔ na. Nzoɓkeri ku na i ɗaa hà nzoɓri wuru faa kere báy faa fe fere ɓari ká dɔ ɓoɗ báy Bay Ngerewuru ká ì yaa pola na. Bari na, ì mgbáŋra ri ya, ¹⁸ bay ji ɛ, kɪri nzoɓri ká mini key na, i nzaa ɓil-ri kɪ hoy ɓo, i ɗaa ped hà Ngerembay naari *Krisi ya. Báy faa nzaa ráa bay ɓari ndaw, báy bay ká tɪi rɛm rɛm ká nzaa-ri ndaw na, i ùlake nzoɓri ká nun-ri nze ya. ¹⁹ Baarì laa ɛ, vu mbom ká ì ɗaa ɓo tul Ngerembay na, nzoɓri riw bele kɔ-kɔ. Be ze, mɪ ɗáake suoriya bay tul-rì, a mí hii bay haɲa rì ɓa nzoɓ nun nzemri ká se tul fe ɗáa kere, a í dɔ ɓa nzoɓri ká *taɲ kad kad se tul fe kaaya. ²⁰ Ngerewuru ká ɓa nzoɓ haɲa ɗɛkeke hà nzoɓ na, waka ya hoy ɛ, ka'a ɓíe hurusuo *Satan ha rì rɛɲ ni báy ɓal-rì. Nɗaɗ bay haɲa law huoke Ngerembay naari Zezu Krisi ka sáɗ zɪŋ rì!

²¹ Timote ká ɓa ɓăw ped ɓi na, ka hii soko ha rì, rɔɔ nzoɓ ini ɓiri ká ɓa Lusiyus báy Zason rɔɔ Sosipater hoy kara, i hii soko ha rì ndaw pi. ²² A ɓi Tertus ká Pol hà mɪ vbie mbede key kara, mɪ hii soko ha rì báy riŋ Ngerembay ká mbɔ naari mbɔw hoy na. ²³ Gayus ká yaa mɪ naa hul ɓe

na, ka hii soko ha rĩ ndaw. Ká puo be ze nzob mbika lawri mbu kị ká dī. Erasi, be ká'a ba nzob kóro lari ká bil ngerepuo key na, ka hii soko ha rĩ ndaw, yu naari Kartus kara hii soko ha rĩ ndaw pi. ²⁴ [Ndad bay haņa law kere Ngerembay naari Zezu Kresi ka sád zinj rĩ riw bele. Ndad bay haņa ni ka do munu na kị.]

Rinj dika ba taa Ngerewuru kị mbijw hoy

²⁵ Náa dáari rinj dika bo tul Ngerewuru! Be na, ka maa bay haņa hurusuo ha rĩ doke tul mbika law baari, munu ká bayke do bil káa Bay Kere ká mĩ kaa na. Ba káa Bay Kere ká se tul Zezu *Kresi, a kie naari fe ká Ngerewuru daa do zad muni ba dje lew hoy*.

²⁶ A roo le, timbede ka tina feke do zad hie gbay gbay bay faa bay ká *nzob yaņa bayri saa nzaa Ngerewuru daa do bil mbede na, maa bay bol nzaa Ngerewuru Nzob Káw Banğo, bay haņa saw nzobri riw bele tũuke ni bo, í dáake law-ri bo tul-e a í dáake vu mbom bo tul-e ndaw.

²⁷ Ngerewuru huo-ε ká ba nzob nun nzem na, rinj dika ba taa be mbiimbam bay mbiimbam banğo bay faa Zezu Kresi. Amem! Ndad bay haņa ni ka do munu na kị†.

---

* **16:25** 16.25 Fe ká Ngerewuru daa do zad muni ba dje lew na, ba haņa Zibri bay nzobri ká i ba Zib ya na i zúo zinj kị í vi ba nzob ká mbijw bay faa daa law bo tul Zezu Kresi. † **16:27** 16.27 Róm 16.25-27 key na, taw mbede haneri i daa do zadri bod bod: fal 16.24, mase fal 14.23, mase fal 15.33.

Mbede sáka kuni fie
New Testament in Kuo

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kuo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

1bae8b8b-6141-55e9-b352-adf7a01da5f4